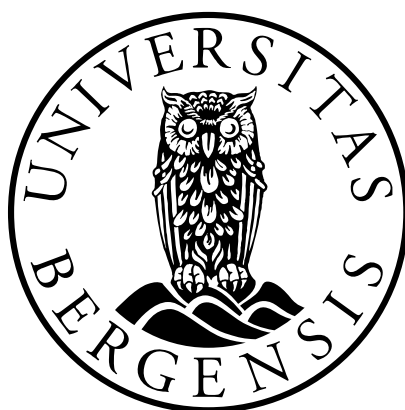

Sårbarhet ved tingsskader

I hvilken grad skal skadelidte tas som han er ved tingsskader?

Kandidatnummer: 45

Antall ord: 14303

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

10. desember 2016

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	3
1.1 Tema og problemstilling	3
1.2 Legislative hensyn	4
1.3 Hypotese	5
1.4 Metode	6
1.5 Fremstillingen videre	7
2. Rettstilstanden	8
2.1 Innledning	8
2.2 Dansk rett	8
2.3 Svensk rett	17
2.4 Norsk rett	20
2.4.1 Innledning.....	20
2.4.2 Adekvans.....	21
2.4.3 Lemping. Skl. § 5-2 andre setning og nabol. § 9 andre ledd.....	25
2.4.4 Objektiv egenrisiko.....	30
2.4.5 Særlig om tilfeller hvor skadevolder hefter på objektivt grunnlag.....	34
2.5 Sammenfatning av rettstilstanden	37
3. Normative refleksjoner	38
3.1 Innledning	38
3.2 Rettsregelens evne til å løse dagens rettsvister	38
3.3 Konsekvenser	41
4. Konklusjon	42
Litteraturliste	43

1. Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Denne masteroppgaven behandler det erstatningsrettslige prinsippet om å ta skadelidte som han eller hun er. Problemstillingen som reises er i hvilken grad prinsippet gjør seg gjeldende ved tingsskader.

I vurderingen av om det foreligger årsakssammenheng er prinsippet om å ta skadelidte som han er etablert i norsk rett. At noen andre ville tålt en skade bedre enn den aktuelle skadelidte på grunn av dennes sårbarhet, er ikke relevant. Dette betyr at vurderingen ikke skal ta utgangspunkt i egenskapene hos en gjennomsnittsperson, men i skadelidtes forutsetninger. Prinsippet er også anerkjent i andre land, som vi skal se, blant annet i Danmark og Sverige.

Når man tenker på prinsippet ser man i første rekke på personskadesektoren, og det er her prinsippet står sterkest. Personer med fysiske og psykiske svakheter skal ha like godt rettsvern som personer uten disse svakheter. Prinsippet gjelder også ved tings- og formuesskader.¹ Rettstilstanden blir imidlertid mer usikker når det gjelder erstatningen ved tingsskader der skadegjenstanden er sårbar. Det er ikke like opplagt her hvem som skal bære risikoen for denne sårbarheten. Spørsmålet har blitt behandlet av Høyesterett flere ganger, men måten problemstillingen løses på har variert. Det er også ulike oppfatninger i teorien om hvordan spørsmålet skal behandles.

Opgaven vil dermed handle om hvordan vi best skal definere regelen, hvordan den har påvirket rettspraksisen gjennom tidene og i hvilken grad den bør få anvendelse i dagens samfunn. Mange skadetilfeller vil finne sin dekning gjennom forsikring. Oppgaven er imidlertid rettet mot å finne ut hva som gjelder dersom det ikke foreligger forsikring. På enkelte steder, hvor det er særlig relevant, vil jeg likevel berøre spørsmålet om betydningen av at skadelidte kunne ha forsikret seg.

---

¹ Se prinsipiell uttalelse Rt. 2005 s. 65 avsnitt 50

1.2 Legislative hensyn

Prinsippet om å ta skadelidte som han eller hun er setter skadelidtes subjektive forutsetninger er i fokus. Prinsippet fremstår i dag som selvsagt ved personskader. At personer som er mer sårbare enn andre skal nyte samme rettsvern som de uten en slik sårbarhet kan begrunnes i alminnelige rettferdighetsbetraktninger.² Dermed skal en skjør gammel dame kunne være berettiget på erstatning for skade ved en dytt i ryggen som normalt ikke ville gjort skade om det ble gjort på en ung og sprek 20-åring.

Det mest åpenbare hensynet bak prinsippet er det som kan kalles rene rettferdighetsbetraktninger. Disse stammer fra den alminnelige rettsfølelsen og er opplagt for de fleste. Et flertall i befolkningen ville ansett det som en dårlig regel dersom en persons mottakelighet skulle medføre ansvarsfrihet for skadevolder. Videre gjør individualitetshensyn og hensynet til likeverd seg gjeldende. Tanken om at et hvert menneske er forskjellig og at disse har like stor rett på en rettferdig behandling er en annen side til hensynet om rettferdighet. De grunnleggende hensynene til gjenopprettelse og prevensjon ivaretas også gjennom prinsippet. Gjenopprettelsen skjer ved at skadelidte som regel får full erstatning, prevensjonen ligger i det at skadevolder blir holdt ansvarlig, også dersom skaden har fått en større virkning på grunn av den skadelidtes sårbarhet.³ Hensynene som gjør seg gjeldende i norsk rett går også igjen i svensk og dansk rett. Hellner og Radetzky skriver blant annet om reparasjon og prevensjon i denne relasjon, det samme gjelder for Von Eyben og Isager.⁴

Hensynene som taler *mot* prinsippet om å ta skadelidte som han eller hun er, viser seg i begrunnelsen for reglene om adekvans- og uvesentlighetslæren. Reglene om adekvans og uvesentlighet er til for å verne skadevolder mot å bli holdt ansvarlig for enhver skade som står i faktisk årsakssammenheng med dennes handling. Et typisk eksempel kan være dersom

---

² Se videre Nygaard (2007) s. 19-21

³ Kjelland (2008) s. 57-62

⁴ Se Von Eyben og Isager (2015) s. 48-49 og Hellner og Radetzki (2014) s. 36-42

skadevolder slår skadelidte i ansiktet. På vei hjem fra sykehuset etter å ha sydd igjen såret sklir skadelidte på isen, slår hodet i en stein og dør som følge av dette. Det er ingen tvil om at dødsfallet står i *faktisk* årsakssammenheng med den skadevoldende handling. Likevel vil nok de fleste mene at det ikke er riktig å gjøre skadevolder ansvarlig for dødsfall i disse tilfeller.

Spørsmålet er så i hvilken grad hensynene gjør seg gjeldende ved tingsskader.

Gjenopprettelseshensyn vil fortsatt gjøre seg gjeldende i likhet med personskadetilfellene.

Skadelidte skal i utgangspunktet kompenseres slik at han står likt økonomisk som han gjorde før skaden. Prevensjonshensynet derimot, får ikke samme virkning. Dette kan illustreres med et eksempel der en student ber sin medstudent om å passe på sin skoleveske en dag.

Medstudenten går med på dette, men under en busstur blir vesken stjålet. Det viste seg i etterkant at vesken inneholdt et dyrebart Munch-maleri. Den skadelidende studenten vil nå kreve maleriets verdi av medstudenten. Medstudenten fremholder at han ikke visste at innholdet var av en slik karakter, og dersom han gjorde det ville han hatt et nøyere omsyn med vesken og dermed forhindre tyveriet på bussen. Preventive hensyn tilsier her at skadelidte skal bære risikoen. Dersom skadelidte har risikoen vil dette gjøre at fremtidige skadelidende informerer skadevolderen om tingens sårbarhet, slik at skaden hindres.

Hensynet taler for en regel om en aktivitetsplikt for skadelidte som medfører at denne bærer risikoen med mindre nødvendig informasjon er gitt, eller forholdsregler er tatt.⁵

1.3 Hypotese

Denne oppgaven bygger på den oppfatning at det i norsk rett ved tingsskader legges til grunn et modifisert sårbarhetsprinsipp.⁶ Oppfatningen er et resultat av en gjennomgang av relevante rettskilder der sårbarhet ved tingsskader har vært tema.

Det modifiserte sårbarhetsprinsippet innebærer at man ved skade på sårbare ting ikke alltid skal ta skadelidte som han eller hun er. Risikoen for skade ligger i utgangspunktet på

---

⁵ Trolle (1965) s. 266-267 skriver "... den, der ejer Tingen, bedst kan indrette sig på at bære Risikoen ved, at den beskadiges eller går tabt..."

⁶ Kjelland (2008) s. 40-41 og s. 46-47. Forfatteren definerer og introduserer "sårbarhetsprinsippet" som et begrep på at skadevolder må "ta skadelidte som han er"

skadelidte selv, ikke skadevolder. Dersom skadelidte skal bli erstatningsberettiget må risikoen for skade på den sårbare tingen flyttes over på skadevolder. Dette oppnås ved at skadelidte tar de konkret nødvendige forholdsregler.

I det følgende vil jeg undersøke hva som er *gjeldende rett* når det kommer til sårbarhet ved tingsskader og i hvilken grad det er hensiktsmessig å ta utgangspunkt i det modifiserte sårbarhetsprinsippet.

1.4 Metode

I oppgaven vil det benyttes alminnelig rettsdogmatisk metode. Det vil i hovedsak fokuseres på norsk rett, men også dansk og svensk. De komparative innslagene fra dansk og svensk rett vil benyttes for å finne argumenter i analysen. Avslutningsvis vil jeg ta for meg prinsippets plass og funksjon i dagens samfunn.

Juss er som kjent ikke en eksakt vitenskap. Rettsvitenskapen skiller seg fra de øvrige vitenskapsområdene ved at den i større grad er nasjonal og man sjelden vil kunne ”sette to streker under svaret”. Et lands rettssystem er ofte laget med inspirasjon fra andre nasjoner, men rettsvitenskapelige funn blir ikke delt internasjonalt på samme måte som for eksempel medisinvitenskapelige funn.⁷

Sammenligning og analysing av rettssystemer er ikke bare et hjelpemiddel for lovgiver ved utgivelse av nye lover. Komparativ rettsvitenskap kan også være et verktøy for domstolene og rettsanvenderen ved tolkning av retten, i de tilfeller der nasjonal rett ikke strekker til for å løse en rettstvist. Det er også en grunn til at komparativ rett er en del av læreplanen ved mange av verdens universiteter; sammenligning av nasjonal og internasjonal rett kan være et godt verktøy for å lære. En kan i større grad få respekt for andre rettskulturer og dessuten oppnå en bedre forståelse av egen rett. Det kan også være at man ved komparativ rett utvikler en mer kritisk tankegang til eget eller andre lands rettsregler. Komparativ retts praktiske betydning ses i dag gjennom EUs systematiske sammenslåing av retten, som har som mål om å redusere

---

⁷ Zweigert, K. og Kötz (1998) s. 15-16

eller eliminere avvik mellom de nasjonale rettssystemene.⁸ Komparativ rettsvitenskap gjør jussen mer internasjonal.

I tråd med det ovennevnte har jeg for min undersøkelse hatt god nytte av dansk og svensk rett for å sette kritisk lys på norske rettsavgjørelser, juridisk teori og egne oppfatninger.

1.5 Fremstillingen videre

Videre følger en deskriptiv analyse av hvordan prinsippet om å ta skadelidte som han eller hun er har innvirket på tingsskader etter dansk, svensk og norsk rett. Disse lands rettsregler har i større eller mindre grad mye likt ved seg. Ved komparativ metode vil rettsreglene analyseres og stilles mot hverandre, for slik å få en bedre forståelse av prinsippet generelt, dets utvikling og betydning.

For dansk retts vedkommende er det teoretiske utgangspunktet hentet fra fremstillinger av Jørgen Trolle og i en viss grad Andreas B. Ehlers. Objektiv egenrisiko er også behandlet av Von Eyben og Isager, det samme gjelder Vinding Kruse.⁹ Da disse ikke tilføyer problemstillingen noe nytt, og fordi det de skriver er forenelig med Trolles fremstilling velger jeg derfor å benytte meg av sistnevntes fremstillinger. Når det gjelder svensk rett, brukes Håkan Andersson av de samme grunner som nevnt over.¹⁰ Ved behandlingen av rettssystemene vil det bli vist til relevant rettspraksis.

Behandlingen av den norske rettstilstanden vil bli noe annerledes. Her vil det bli benyttet flere forfattere. Teori og rettspraksis rubriseres under adekvans, lemping, objektiv egenrisiko og objektivt ansvar.

---

⁸ Zweigert, K. og Kötz (1998) s. 15-16

⁹ Behandlet i Von Eyben og Isager (2015) og Vinding Kruse (1989)

¹⁰ Se Hellner og Radetzki (2014)

2. Rettstilstanden

2.1 Innledning

I dette kapittelet vil jeg først behandle rettstilstanden i dansk og svensk rett hva gjelder skade på sårbare ting. Videre følger en mer grundig gjennomgang av norsk rett, før det gjøres en sammenfatning av rettstilstanden.

2.2 Dansk rett

En gjesteforelesning holdt av Trolle på Universitetet i Oslo 27. februar er innlemmet i TfR. 1965. Artikkelen omhandler betraktninger om det han kaller objektiv egenrisiko som går ut på at man i enkelte tilfeller nekter eller nedsetter erstatning skadelidte i utgangspunktet skulle hatt. Dette til tross for at det strider mot tradisjonell lære.

Trolle er i artikkelen inne på en dansk dom, jf. U. f. R. 1945 s. 622, som omhandler et brev med penger som ble oppbevart av en kiosk hvor denne så ble utlevert til en person med falsk fullmakt. Brevet ble betegnet som ”viktig” og inneholdt 1.500 danske kroner.¹¹ Kiosken ble av retten ansett å ha begått en feil, selv om kioskens eier ikke ville ha godtatt oppbevaringen og påtatt seg ansvar dersom vedkommende var klar over at det var penger i konvolutten. Erstatningen ble satt til dkr. 100. Dommen gir ikke noe antydning til at skadevolder her måtte bære risikoen for skadelidtes sårbarhet. Skadelidtes sårbarhet lå i at brevet inneholdt en betydelig sum. Det ble lagt avgjørende vekt på at kiosken ikke var klar over brevets innhold. Om resultatet hadde blitt annerledes dersom kiosken hadde vært klart over innholdet er vanskelig å trekke ut av dommen.

En annen dansk dom Trolle omtaler er U. f. R. 1920 s. 445 om en bortkommen reisekoffert. Her hadde det forsvunnet en beholder med dyrebare smykker fra en ”drager”. En ”drager” er

---

¹¹ Heretter dkr

en ansatt ved en togstasjon som er ansvarlig for å bære de reisendes gjenstander på en stasjonen. Smykkenes verdi ble satt til dkr. 12.000, men skadelidte fikk kun erstattet dkr. 4.000. I likhet med Kiosk-dommen hadde ikke skadelidte gjort skadevolder oppmerksom på gjenstandens verdi. Det kunne således ikke forutsettes at dragerforeningen ville påta seg risikoen for godset. Retten fant dermed at skadelidte selv var ansvarlig på grunn av egen skyld.¹² Selv om retten her la til grunn ansvar på grunn av egen skyld ser vi at rettens vurderinger minner om sårbarhetsbetraktninger. Dommen kan forstås slik at Drageren i utgangspunktet måtte ta skadelidte som vedkommende var, men siden smykkenes eier ikke informerte om det dyrebare innholdet, gjør ikke prinsippet seg gjeldende. Om full erstatning faktisk hadde blitt pålagt drageren dersom informasjon var gitt, fremgår ikke av dommen.

Dommene tilsier at kunden, den skadelidte, burde handlet på en eller annen måte, her ved å opplyse om verdien. Oppfatningen synes å være den at dersom skadelidte ikke har informert om verdien må han finne seg i en erstatningsnedsettelse.

Trolle skriver videre om prinsippets betydning i naboforhold der en utgraving eller lignende er årsak til skade på naboen. Etter dansk rettspraksis vil den skadevoldende nabo kunne være ansvarlig også i de tilfeller hvor det ikke er begått noen feil. Annerledes blir det dersom den skadelidtes eiendom anses å være sårbar. Tanken er den at dersom naboeiendommen er bygget på et dårlig fundament burde det være grunn til å lempe eller la hele erstatningen falle bort. Dette fordi ansvaret for eiendommens skrøpelighet ligger nærmest dens eier.¹³

En annen dansk dom¹⁴ omhandlet en koffert som ble oppbevart i en bank. Dette var en ordning som gjentok seg over flere år da mannen var på ferie. Banken var tidligere kjent med innholdet, men den aktuelle tjenestemannen som denne gang ekspederte skadelidte visste ikke hva kofferten inneholdt. Da det ble et plutselig regnvær fikk innholdet, som viste seg å være en frimerkesamling, betydelig vannskader. Verdien ble satt til dkr. 41.000. Banken ble ansvarlig for skaden som kom som en følge av at kofferten ikke var flyttet fra gulvet før mandag, ettersom de ble informert om vannproblemet søndag, dagen før. Erstatningen ble imidlertid satt til dkr. 15.000. Retten uttaler at det ikke var innholdet eller dets verdi

---

¹² Trolle (1965) s. 255

¹³ Se videre Trolle (1965) s. 257

¹⁴ U. f. R. 1953 s. 12 H

skadelidte skulle informert om, men det at gjenstanden lett kunne ta skade av vann.¹⁵

Forskjellen fra de tidligere nevnte dommer er altså at her skulle skadelidte informert om gjenstandens sårbarhet, ikke gjenstanden i seg selv eller dens verdi.

Videre skal det nevnes noen dommer om mink- og sølvrefefarmer. Det spesielle med disse dyrene er at dersom de blir stresset eller skremt til et visst punkt, aborterer om de er gravide, eller, dersom ungene allerede er født, hender det at de biter i hjel sine unger. Dette fenomenet har åpnet for flere rettslige tvister opp gjennom årene.¹⁶

Den første dommen¹⁷ som omtales omhandlet overflyvning av en revefarm med et privatfly. Dette gjorde skade på revene som ble skremt av støyet overflyvningen medførte. Den danske Landsretten vektla at piloten var ikke kjent med farmen, og fant derfor at skaden var upåregnelig. Det ble ikke vektlagt at han på tilbaketuren valgte å fly samme rute tilbake med lavere flyhøyde.¹⁸ Dommen må tolkes slik at dersom piloten hadde vært klar over revefarmens beliggenhet ville han vært ansvarlig. Det fremgår imidlertid ingenting om skadelidte skulle ha tatt forholdsregler slik som i de tidligere nevnte dommer. Spørsmålet beror på pilotens gode tro. Skadelidte fikk heller ikke medhold i en annen dom¹⁹ når en steinsprenging skadet en farm med sølvrever. Her var også skadevolderens gode tro avgjørende.

I en sak²⁰ ti år senere begynner man igjen å se antydninger til tanken om krav til at skadelidte må handle for å kunne holde skadevolder erstatningsansvarlig. Her hadde noen hester kommet vekk fra sin eier og gjort skade på en nabos minker. Motparten anførte at siden skadelidte ikke gjorde naboen klar over minkenes sårbarhet, var han selv å bebreide. Retten var imidlertid ikke enig i dette da de fant at skadelidte ikke hadde vært uaktsom.²¹

Mindretallet i U. f. R. 1954 s. 442 skal vise seg å være toneangivende for rettstilstanden videre. Det uttales at minkenes overfølsomhet mot støy er en betingelse for skaden og en

---

¹⁵ Trolle (1965) s. 258

¹⁶ Les Trolle (1965) s. 259

¹⁷ U. f. R. 1942 s. 155

¹⁸ Trolle (1965) s. 260

¹⁹ U. f. R. 1951 s. 553

²⁰ U. f. R. 1952 s. 138

²¹ Se videre Trolle (1965) s. 260

”Fare af helt usædvanlig Karakter” som skadelidte må bære risikoen for, med forbehold om at flyvningen er skjedd i samsvar med den danske luftfartlov. Dommen ble imidlertid behandlet av 9 dommere, hvorav syv fant at skadevolder var ansvarlig etter luftfartlovens objektive erstatningsregel.

Dommen²² som fulgte opp mindretallsvotumet gjaldt også flyvning over en minkfarm. Retten la avgjørende vekt på at flyvningen var skjedd etter loven og at skaden var betinget av ”den særlige Overfølsomhed for al Slags uventet Støj” hos minkhunnene. Resultatet ble at oppdretteren ”til en vis Grad selv [måtte] bære Risikoen” av dette.

Rettsregelen var imidlertid ikke fastslått da retten i en ny dom²³ fant at det ”under Hensyn til det om Dyrenes Følsomhed” var grovt uaktsomt av skadelidte å ikke avmerke sin farm i tråd med henstillinger fra det danske luftfartsdirektoratet.

En lignende sak²⁴ kom året etter. Her var forskjellen at støyen hadde kommet fra en heimvernsøvelse. Landsretten fant at det forelå årsakssammenheng, men at denne ikke var påregnelig slik at skadelidte ikke ble tilkjent erstatning. Retten legger dermed til grunn adekvansbetraktninger som de tilsynelatende hadde beveget seg bort fra.²⁵

Dommene viser at det i dansk rettspraksis har formodningen mot seg å tilkjenne erstatning for tingsskader når disse er særlig sårbare. Dersom erstatning i disse tilfellene skal tilkjennes må skadevolder ha vært klar over denne sårbarheten eller så må skadelidte ha tatt nødvendige forholdsregler. Erstatningen nektes riktignok på ulike grunnlag, men sårbarhet er en gjennomgående faktor. I U. f. R. 1944 s. 372 hadde ikke tingen, som her var en bever, en sårbarhet slik som i mink- og revetilfellene. Erstatning ble derfor tilkjent uten videre da en hund skremte beveren slik at den døde.²⁶

I U. f. R. 1955 s. 416 H ble en motorvognfører tilkjent erstatning ved et sammenstøt hvor feilen lå på den annen side. Det ble ikke tatt hensyn til at bilen var av en spesiell type som det skulle vise seg hadde en reparasjonstid lengre enn normalt. Trolle skriver at rettens

---

²² U. f. R. 1955 s. 607

²³ U. f. R. 1956 s. 742 H

²⁴ U. f. R. 1957 s. 659

²⁵ U. f. R. 1942 s. 155

²⁶ Trolle (1965) s. 262

vurderinger ligner de i frimerke- og minksakene hvor skadelidte må ta forholdsregler dersom han skal tilkjennes erstatning.²⁷ Hva skadelidte kunne gjort for at erstatningen også skulle dekke den lange reparasjonskostnaden er vanskelig å si.

En annen sak²⁸ omhandlet et jetfly som ble transportert av en traktor. Transporteringen endte med at flyets vinge ble påkjørt av en panservogn. Selskapet som var ansvarlig for stridsvognen anførte subsidiært nedsettelse av erstatningen da luftvåpenet ikke i tilstrekkelig grad hadde gjort nødvendige tiltak for å sikre transporteringen, blant annet ved avmerking av vognen, noe som tilsa at det forelå ansvar ved egen skyld. Den danske Højesterett fant at det forelå ansvar gjennom egen skyld. Dette fordi hensynet til ”Transportens ekstraordinære Karakter, Maskinens Kostbarhed” og det at ”særlige Foranstaltninger skulde have været truffet”. Erstatningen ble dermed lempet til 2/3. Ansvarsgrunnlaget Højesterett konkluderer med svarer til den norske lempningsregelen i skl. § 5-1. Det fremgår imidlertid av en lovkommentar²⁹ til dommen at selv om alle forholdsregler hadde vært truffet betyr ikke dette uten videre at full erstatning hadde blitt tilkjent. Det uttrykkes videre at det er et ”Spørsmål... om ikke Krigsministeriet selv måtte bære en Del af Risikoen ved, at den meget sårbare og meget kostbare Maskine... skulde føres ad Veje og Gader, der var åbne for almindelig Trafik”.

Grunnen til at det i de to siste sakene tilkjennes erstatning, dog ikke fullt ut, synes å være at det foreligger en viss aksept av risiko. Avgjørelsene viser dermed at når skadelidtes ting er spesielt sårbar, frembyr en særlig risiko eller når tingen er særlig kostbar representerer dette en form for fare overfor mulige skadevoldere hvor det ikke er rimelig at denne bærer det fulle ansvaret. Grunnen til dette er at det i disse situasjoner er skadelidte selv som best kan innrette seg og dermed unngå skaden.³⁰

Det synes at retten helt siden de tidligste nevnte dommer, gjennomgående anvender det modifiserte sårbarhetsprinsippet. Dette gjøres imidlertid skjult, og til en viss grad ubevisst ved at retten legger til grunn andre ansvarsgrunnlag. I sakene har utgangspunktet vært at risikoen for særlig sårbarhet hos skadelidte ligger på skadelidte selv. Dersom skadelidte tar

---

²⁷ Trolle (1965) s. 264

²⁸ U. f. R. 1959 s. 160 H

²⁹ Les videre i Trolle (1965) s. 265

³⁰ Trolle (1965) s. 266

nødvendige forholdsregler, f. eks. ved å gjøre skadevolder oppmerksom på tingens sårbarhet, flyttes risikoen over på skadevolder slik utgangspunktet er ved personskader.

De ulike ansvarsgrunnlagene retten legger til grunn varierer. I Reisekoffertdommen³¹ konkluderer retten med at egen skyld foreligger, mens i Heste- og Minkdommen³² fra 1952 er det uaktsomhetsvurderingen på skadelidtes side som er avgjørende. I dommen³³ fra 1956, som også gjaldt minker, ble skadelidte nektet erstatning da vedkommende av retten ble ansett å ha opptrådt grovt uaktsomt. Spørsmålet om skadevolders gode tro var avgjørende i Kiosk-³⁴, Steinsprengings-³⁵ og Revefarmsdommen³⁶ fra 1942. I revefarmsdommen var også adekvans og påregnelighetsvurderinger sentrale sammen med spørsmålet om god tro. Adekvansvurderinger var også utslagsgivende i Heimverndommen³⁷. I de to siste dommene om en spesiell bil³⁸ og et jetfly³⁹ synes retten å legge skadelidtes egen skyld til grunn på bakgrunn av aksept av risiko.

Tilfeller hvor det modifiserte sårbarhetsprinsippet kommer direkte til anvendelse synes også å forekomme. I Koffertdommen⁴⁰ hadde ikke skadelidte informert betjeningen om gjenstandens sårbarhet mot vannskader. Mindretallet i Minkdommen⁴¹ fra 1954 uttaler at minkenes overfølsomhet mot støy er en betingelse for skaden og en ”Fare af helt usædvanlig Karakter” som skadelidte må bære risikoen for. Minkdommen⁴² ett år senere fulgte opp etter mindretallet da det ble lagt avgjørende vekt på at skaden var betinget av ”den særlige Overfølsomhed for al Slags uventet Støj” hos minkhunnene.

Vi vet at ved personskader er hovedregelen at skadevolder bærer risikoen for skadelidtes sårbarhet, han må ta skadelidte ”som han er”. Dersom vi legger den nevnte rettspraksis til grunn sitter vi igjen med den rettsregel at prinsippet, ved tingsskader snus på hodet, eller i alle

---

³¹ U. f. R. 1920 s. 445

³² U. f. R. 1952 s. 138

³³ U. f. R. 1956 s. 742 H

³⁴ U. f. R. 1945 s. 622

³⁵ U. f. R. 1951 s. 553

³⁶ U. f. R. 1942 s. 155

³⁷ U. f. R. 1957 s. 659

³⁸ U. f. R. 1955 s. 416 H

³⁹ U. f. R. 1959 s. 160 H

⁴⁰ U. f. R. 1953 s. 12 H

⁴¹ U. f. R. 1954 s. 442

⁴² U. f. R. 1955 s. 607

fall modifieres. Her vil risikoen for sårbarhet hos skadelidte ligge på han selv med mindre de konkret nødvendige forholdsregler er tatt. Sagt på en annen måte sitter vi igjen med et modifisert sårbarhetsprinsipp.

Ehlers behandler adekvanslæren i erstatningsretten i sin doktoravhandling hvor han også tar for seg særlig sårbare ting. Han skriver at utgangspunktet ved tingsskader er det samme som ved personskader. Utgangspunktet om full erstatning gjelder uansett om skaden blir usedvanlig stor som følge av gjenstandens sårbarhet. Likevel åpner han for at det kan argumenteres for at skadelidte skal bære noe av risikoen for at han har anskaffet seg særlig skrøpelige eller kostbare gjenstander. Dette fordi sårbarhetsprinsippets gjennomslagskraft er langt mindre ved tingsskader. Ehlers deler opp sårbarhet ved tingsskader i de tilfeller der tingen er fysisk sårbar og der tingen er særlig verdifull.⁴³

De fleste antall saker angående fysisk sårbarhet gjelder mink og sølvrever. Dommene peker begge veier; noen indikerer at skadelidte selv bærer risikoen, mens andre dommer gir skadelidte full erstatning selv om grunnen til skaden er dyrenes sårbarhet. Det er derfor vanskelig å si noe sikkert om hvilken betydning sårbarhetsprinsippet har.⁴⁴

Det vises videre til en dom⁴⁵ der en gårdeier måtte erstatte skader på naboens minker. To kyr hadde i saken kommet seg unna skadevolders inngjerding. Den ene sprang mot naboens eiendom og den andre mot en dam. Eieren reagerte med først å hente inn kua som løp mot dammen, for og så hente den andre, som sprang mot naboens eiendom. Retten viser til at skadevolder burde tatt forholdsregler i slike situasjoner med tanke på faren ved på egen hånd å håndtere kuene, og at han umiddelbart burde fanget den kuen som var på vei mot minkfarmen. Skadelidte hadde to medhjelpere og en vakthund på stedet, uten at dette forhindret skaden. At døren inn til lokalet ble latt stå åpen var ikke avgjørende. Selv om skaden var uvanlig fant retten at den ikke var inadekvat som en følge av dette.

Ehlers skriver at dommen viser at domstolene avviser å avskjære eller begrense skadevolderes ansvar, selv om skaden i hovedsak skyldes minkenes sårbarhet. Dette viser at domstolene

---

⁴³ Se Ehlers (2011) s. 248-249

⁴⁴ Ehlers (2011) s. 248-249

⁴⁵ U. f. R. 1970 s. 261/2 Ø

legger risikoen for sårbarhet på skadevolder.⁴⁶ Det kan også tenkes at grunnen til at skadelidte får full erstatning, er at han ikke unnlot å ta nødvendige forholdsregler. Skadelidte hadde to medhjelpere og en vakthund på stedet. Døren var normalt lukket, men i forbindelse med arbeid inne på stedet stod den åpen, noe retten fant at ikke kunne gis avgjørende vekt.

I en annen dom⁴⁷ kjørte en militær motorvogn i grøften av en privat grusvei under en øvelse. Bergingsarbeidet i denne forbindelse lagde støy slik at et antall minker led skade. Skadelidte fikk full erstatning, da det ikke kunne anses som egen skyld at han hadde unnlatt avmerking av farmen, eller den omstendighet at farmen var plassert i nærheten av en beferdet vei. Skadelidte skulle ikke selv bære risikoen for den særlige overfølsomhet for støy hos minkene, som ikke bare var en følge av unormalt mye støy ved en usedvanlig anvendelse av den private veien, men også ekstraordinær forvoldelse av støy i forbindelse med bergingen. Som Ehlers påpeker uttales det eksplisitt i dommen at skadevolder selv må bære risikoen for den særlige overfølsomheten minkene har mot støy.

Dommen må sies fravike fra det inntrykket av rettstilstanden man sitter igjen med etter å ha gjennomgått tidligere rettspraksis. Retten legger blant annet vekt på at skadevolder ikke tok forhåndsregler ved bergingen av bilen for å lage mindre støy. At skadevolder ikke kjente til minkfarmens eksistens vektlegges ikke. Retten uttaler at skadelidte må tåle en viss støy siden hans eiendom ligger i nærheten av en vei, men understreker at terskelen for hva som må tåles senkes da det gjelder en privat vei. Han må derfor regne med den støy som kommer med normal bilkjøring og støy fra utrykningskjøretøyer. Det var særlig to momenter som var avgjørende for retten; ekstraordinært høyt støynivå før og under berging, og at selve bruken var unormal.

Siden dommen, som ble rettskraftig i 1986, er den ferskeste fra dansk rettspraksis som behandles i Ehlers' avhandling, må dette tas i betraktning ved vurderingen av dens vekt som rettskilde. En kan likevel spørre hva konklusjonen ville blitt dersom det modifiserte sårbarhetsprinsippet ble lagt til grunn. Svaret avhenger da av om det var nødvendig for skadelidte å ta forholdsregler, og i hvilken grad han gjorde dette. I tidligere saker har retten vektlagt om skadelidte hadde mulighet til å lydisolere sin farm og om de hadde mulighet til å flytte dyrene. Det kommer imidlertid ikke klart frem i dommen i hvilken grad skadelidte

---

⁴⁶ Ehlers (2011) s. 249

⁴⁷ U. f. R. 1986 s. 371 V

hadde mulighet til å flytte minkene, og siden støyet fra skadevolder var ekstraordinært høyt er det vanskelig å si om en normal lydisolering ville vært tilstrekkelig. Skadelidte hadde uansett ikke mulighet til å varsle skadevolder, og det ville ikke hjulpet dersom han hadde fulgt instruksene om å merke av farmen sin. Det er vanskelig å komme fram til et klart svar på bakgrunn av gjengivelsen av faktum. Det kan likevel argumenteres for at støyens ekstraordinære karakter medførte at det for skadelidte ikke fantes konkrete tiltak som ville forhindre skaden, slik at risikoen for skade legges på skadevolder. I så fall kan dommen anses som et grensetilfelle for hvor lite forholdsregler skadelidte kan ta og fortsatt være erstatningsberettiget.

Ehlers skriver videre at det i dommer hvor en gjenstand er av stor verdi, virker som dette utløser en objektiv egenrisiko eller at egenskyld-bedømmelsen skjerpes. Han mener at det uansett ikke skal mye til før domstolene nedsetter erstatningen der gjenstanden er særlig verdifull. Dermed virker det som retten ikke går særlig langt for å beskytte verdimeessig sårbarhet ved tingsskader.

En dom⁴⁸ fra 1970 kan ses som et utslag av det modifiserte sårbarhetsprinsippet. I dommen foretok ikke skadelidte de nødvendige forholdsregler og fikk dermed lempet erstatning. Skadelidte utstilte i sin hage en dekorasjonsfigur av keramikk til en verdi av 12 000 dkr. Ved eierens fravær kom hans svoger og en annen person til å velte figuren slik at den ble ødelagt. Begge ble ansett ansvarlig med like stor skyld. Siden skadelidte hadde latt den kostbare og skrøpelige kunstgjenstanden stå fritt tilgjengelig uten sikkerhetsforanstaltninger måtte han selv bære en del av skaden tilsvarende en tredjedel.

I en nyere dom⁴⁹ var en Mercedes Benz kjøpt for dkr. 1.9 mill. Den ble skadet ved påkjørsel og senere reparert for omtrent dkr. 95.000. Til slutt ble den solgt for dkr. 1.54 mill. En sakkyndig opplyste om en verdiforringelse på dkr. 125.000, men retten satt den til dkr. 100.000 som en følge av handelsnedgangen. Nedgangen i handelsverdien var en følge av at bilen var så spesiell. Dommen kan tyde på at skadevolder også ved tingsskader skal ta skadelidte som han er, og at han dermed bærer risikoen for skade. Det kan likevel spørres hvilke forhåndsregler skadelidte i denne situasjonen kunne tatt. Tilfellet ligner det i U. f. R. 1955 s. 416 H og svaret er også her vanskelig å gi. Det kan være at skadelidte her hadde gjort

---

⁴⁸ U. f. R. 1970 s. 407 H

⁴⁹ U. f. R. 1994 s. 304 V

det som kunne kreves og at det derfor ikke var forholdsregler å ta. Slikt sett kunne saken blitt løst med det modifiserte sårbarhetsprinsippet. Da ligger risikoen for skade i utgangspunktet på skadelidte, men siden han ikke unnlot å ta noen nødvendige forholdsregler flyttes risikoen over på skadevolder.

Ehlers konkluderer i motsetning til Trolle med at det klare utgangspunktet er at skadelidte ikke skal bære risikoen for sine tings sårbarhet. Utover dette mener han at det både ved sårbarhet på grunn av verdi og ved fysisk sårbarhet er vanskelig å utlede noe sikkert av den nevnte rettspraksis.⁵⁰ Vi har likevel sett av dommene at det er mulig å legge til grunn det modifiserte sårbarhetsprinsippet ved skade på sårbare ting, særlige preventive hensyn taler for dette.

2.3 Svensk rett

Håkan Andersson skriver i sin doktoravhandling om ”skademottaglighet vid sakskada” og deler typetilfellene inn i to grupper, fysisk og økonomisk mottakelighet. Økonomisk mottakelighet vil ikke behandles videre. Utgangspunktet for tingsskader er i følge Andersson at erstatningen skal dekke skaden fullt ut. De spesielle omstendigheter som flytter risikoen over til skadelidte blir ansett som unntak. Han understreker videre at prinsippet om at ”skadevållaren får ta den skadelidande sådan som han finner honom” ikke har like gode grunner for seg ved tingsskader som ved personskader. Risikoen for skade ved skjulte svakheter bør i større utstrekning enn hva gjelder personskader bæres av skadelidte. Sosiale hensyn og reparasjonsinteressen gjør seg ikke gjeldende på samme måte som ved personskader. Ved tingsskader ser man på gjenstandens økonomiske verdi for å fastslå erstatningen. Ved personskader har det skjedd en skade på en persons kropp og en kan da ikke vektlegge funksjonelle og økonomiske betraktninger på samme måte.⁵¹

Fysisk mottakelighet kan videre deles inn i to undergrupper ved at skaden kan bero på tingens konstitusjon, eller de ytre omstendigheter tingen befinner seg i.⁵²

---

⁵⁰ Ehlers (2011) s. 252

⁵¹ Se videre Andersson (1993) s. 521-522

⁵² Andersson (1993) s. 523

Konstitusjonsbrister medfører, i motsetning til hovedregelen ved fysisk mottagelighet ved personskader, at erstatningsansvaret kan bortfalle. Det sårbare anlegget minker tingens verdi. Det er dermed naturlig at den skade som er betinget av denne ”känsligheten” ikke erstattes. Andersson bruker en sprukket vindusrute som eksempel. Dersom en skadevolder kom til å ødelegge denne vil ikke erstatningsansvaret tilsvare prisen en ny rute. Etter den svenske miljøskadelagen § 1 er skadevolder objektivt ansvarlig dersom den skadevoldende handling bør tåles. Den delen av skaden som kan føres tilbake til gjenstandens sårbarhet faller dermed utenfor det objektive ansvaret.⁵³ Dette kan ses som et utslag av regelen om objektiv egenrisiko.

Andersson trekker fram NJA⁵⁴ 1992 s. 896 hvor et selskap hadde gjort skade på en bygning ved sprengningsarbeid. Sprengningsarbeidet medførte vibrasjoner i jorden som gjorde skade på byggets fasade. Det ble lagt til grunn at dersom bygget ikke hadde vært sårbart, ville ikke fasaden blitt påført skade. Bygningens dårlige tilstand ble ansett å ha bidratt til skaden.⁵⁵ Regelen så langt etter svensk rett tilsvare den danske, der skadelidte må ta nødvendige forholdsregler dersom risikoen for skade skal føres over på skadevolder.

I likhet med Trolle trekker Andersson også fram de tilfeller der sårbarheten relaterer seg til svakheter i et byggs konstruksjon eller fundament som gjør de spesielt utsatt for skjelvninger i jorden eller lignende forhold. Dersom en bygger et hus i dag som ikke står til den nåværende tekniske standard, er det rimelig at vedkommende må innfinne seg i å få nedsatt erstatning. Andersson går litt dypere enn Trolle til verks da han også behandler de tilfeller der skadelidtes eiendom oppfyller eldre standarder som på skadetidspunktet er utdaterte og erstattet. Tidligere i svensk rett var innstillingen til å gi erstatning i disse tilfeller negativ. Denne regelen har med tidens løp utviklet seg til gunst for skadelidte. I dag vil erstatning utbetales også i de tilfeller der den skadede eldre bygning, oppstilt etter tidligere gjeldende standarder, ikke oppfyller nåtidens tekniske krav. Et viktig hensyn bak dette er at skader i slike tilfeller ikke kommer av en plutselig handling, men eksempelvis som følge av en utgravning som vil kunne planlegges. Det gis dermed en mulighet til å unngå skaden. For slike skader er ikke situasjonen slik at skadelidte kan skades på mange mulige måter, men

---

⁵³ Andersson (1993) s. 523

⁵⁴ Nytt Juridiskt Arkiv

⁵⁵ Les videre Andersson (1993) s. 524

derimot svært få. Denne sårbarheten representerer dermed ikke i samme grad for omgivelsene en risiko for å bli erstatningsansvarlige. Etter svensk rett vil altså risikoen for skade på eldre sårbare bygninger ligge på skadevolder. Dette fordi sårbarheten viser seg først ved visse inngripende handlinger, som for eksempel utgravninger, og det er da den som arrangerer denne handlingen som bør bære risikoen.⁵⁶ Regelen er forståelig fra det synspunktet at dersom man skal gjøre arbeid på sin eiendom som inkluderer graving, og man ser at nabohuset er gammelt, kan man ikke regne med at huset er blitt reparert opp mot dagens standard. Her må man undersøke nærmere og gjøre de nødvendige tiltak for å unngå skaden.

I den annen undergruppe av fysisk mottakelighet beror skaden på de ytre omstendigheter og det forutsettes at tingen ikke har noen konstitusjonsbrister. Her vil skadelidte måtte bære en del av risikoen selv dersom han eier en sårbar gjenstand og bruker denne på en måte som gjør at den lett kan utsettes for skade. Andersson illustrerer dette ved å vise til von Caemmerers eksempel.⁵⁷ Dette går ut på at dersom en bil er fylt med sprengstoff og blir påkjørt, er ikke den som er ansvarlig for kollisjonen erstatningsansvarlig for skaden som er forårsaket av sprengningen. Dette medfører at dersom skadelidtes eiendom er satt i en ytre sårbar posisjon ligger risikoen på han selv hva gjelder de skader han burde vært forberedt på.⁵⁸

Andersson nevner også de tilfeller der det er gjort skade på sølvrever. I likhet med Trolle er han av den oppfatning at det har formodningen mot seg at skadelidte tilkjennes erstatning, selv om det også etter svensk rettspraksis er varierende utfall ved erstatningsspørsmålet og ansvarsgrunnlaget. Hovedregelen er her at slik støy, enten det er fra fly eller sprenging, ikke medfører ansvar for de skader som tilfaller de lydsensitive dyrene. I NJA 1951 s. 55 hadde støy på skadevolders eiendom gjort skade på skadelidtes rever. Retten konstaterte at skadevolder i og for seg måtte ta hensyn til naboens følsomme dyr. Imidlertid medførte dette ikke at han var bundet til å avholde seg fra sprengningsarbeidet. Retten uttalte videre at skadelidte, som påberopte en innskrenkning av skadevolders rett til å utnytte sin eiendom, ikke hadde gitt skadevolder noe reelt alternativ som ville ha vernet skadelidte fra skaden. Dette kunne for eksempel skjedd ved å utsette sprengningen eller gjøre tiltak som dempet lyden.⁵⁹ Her ser man i likhet med den danske retten at skadelidte har handleplikten. Dersom

---

⁵⁶ Se Andersson (1993) s. 524-525

⁵⁷ von Caemmerer, Die Bedeutung des Schutzbereich einer Rechtsnorm (1956) s. 284

⁵⁸ Andersson (1993) s. 526-527

⁵⁹ Videre i Andersson (1993) s. 528

han skal kunne kreve erstatning må risikoen for skade flyttes over på skadevolder ved å ta de nødvendige forholdsregler.

Avslutningsvis skriver Andersson at en hensiktsmessig risikofordeling taler i de fleste tilfeller for at den som har en risikoutsatt eiendom som kan skades i et antall ulike situasjoner ikke skal få velte denne risiko på en tilfeldig skadevolder. Dette fordi den ansvarsbetingende handlingens skadeomfang beror på omstendigheter innenfor skadelidtes risikoområde.⁶⁰

Som vi ser er ikke prinsippet om å ta skadelidte som han er utgangspunktet ved tingsskader i svensk rett. Rettsregelen vi står igjen med tilsvarer den vi fant etter gjennomgangen av dansk rett. Objektiv egenrisiko for skadelidte er dermed utgangspunktet i både dansk og svensk rett. Ved tingsskader på sårbar eiendom ligger risikoen for skade på skadelidte. Det modifiserte sårbarhetsprinsippet kan dermed sies å være en del av både dansk og svensk rett.

2.4 Norsk rett

2.4.1 Innledning

En ting kan være sårbar på forskjellige måter.⁶¹ I hovedsak betyr det at den er mer utsatt for skade enn normalt. Dette så vi gjennom dansk og svensk rett i blant annet mink- og revedommene, steinsprengningsdommene, Bygningsdommen⁶² og Frimerke-dommen⁶³. En ting kan også være sårbar ved at den er av spesielt høy verdi. Eksempler på disse tilfellene er Reisekoffert-⁶⁴ og Kioskdommen⁶⁵. Som vi ser gjennom eksempelet til Andersson kan et ekstra stort skadepotensial også representere en sårbarhet ved tingen.⁶⁶

---

⁶⁰ Andersson (1993) s. 529

⁶¹ Se definisjon i Kjelland (2008) s. 40-41

⁶² NJA 1992 s. 896

⁶³ U. f. R. 1953 s. 12

⁶⁴ U. f. R. 1920 s. 445

⁶⁵ U. f. R. 1945 s. 622

⁶⁶ Andersson (1993) bruker eksempelet om bilen fylt med sprengstoff s. 525-526

Spørsmålet som skal besvares i disse situasjoner er hvem av skadevolder og skadelidte som skal bære risikoen for sårbarheten.⁶⁷ Som vi så i sakene om sårbarhet fra dansk og svensk rett var det ikke bare én måte å løse problemstillingene på. Dette er, som vi skal se, også tilfellet etter norsk rett. Retten har ved flere anledninger brukt forskjellige grunnlag for å tilkjenne eller nekte skadelidte erstatning. Dersom en legger oppgavens hypotese om det modifiserte sårbarhetsprinsippet til grunn er svaret at skadelidte bærer risikoen.

Når det gjelder norsk rettspraksis som behandler prinsippet om å ta skadelidte som han eller hun er ved tingsskader, er det ikke like mange saker som har vært behandlet av landets øverste domstol, som i Danmark og Sverige. Som vi skal se finnes likevel noen eksempler. Det vil også benyttes dommer fra lagmannsretten for å få en forståelse av rettsoppfatningen på det aktuelle tidspunktet.

Det kan synes som et modifisert sårbarhetsprinsipp er aktuelt i norsk rett. Dette kommer til uttrykk i anvendelsen av ulike regler. Den samme vurderingsmåten kan finnes igjen i dommer om adekvans, lempning, objektiv egenrisiko og om objektivt ansvar. Rettspraksis vil dermed rubriseres under henholdsvis adekvans, lemping, objektiv egenrisiko og objektivt ansvar ut i fra hva som var problematisk i hver enkelt dom.

2.4.2 Adekvans

Tidligere hadde ikke Høyesterett hjemmel til å lempe en erstatning. Muligheten for lemping kom i 1985, jf. skadeserstatningsloven §§ 5-1 og 5-2. Før dette stod derfor valget mellom å idømme erstatning fullt ut eller ingen erstatning i det hele tatt. Hvis man ville komme til en mellomløsning, måtte dette eventuelt gjøres via utmålingsreglene, slik den ene mindretallsfraksjonen i Rt. 1877 s. 828 gjorde, se om dette straks nedenfor. Dommen viser likevel at det prinsipielt var et system med alt eller ingenting, enten var skadefølgen adekvat eller ikke. Noen lempningsregel var ikke tilgjengelig.

---

⁶⁷ Kjelland (2016) s. 259

I Student Skridshoels Hund⁶⁸ hadde en hund gått løs og knust en sjelden og dyrebar speilglassrute. Retten var tredelt; flertallet kom til at skaden skulle erstattes fullt ut, det ene mindretallet mente at erstatningen skulle tilsvare prisen på en normal rute, det siste mindretallet anså skadelidte uberettiget til å motta erstatning da vedkommende ikke hadde tatt nødvendige forholdsregler for å unngå skaden. Flertallet uttalte at "Det maa ligge nær for Tanken, at Hunden under saadanne Omstændigheder kan komme til at gjøre Skade af et eller andet Slags". Høyesterett fastslår med dette at knusing av dyre ruter er en adekvat følge av å gå på Karl Johan med en hund uten bånd.

Engstrøm mener at Høyesterett her kunne brukt prinsippet om påregnelighet og adekvans for å begrense studentens erstatningsplikt.⁶⁹ At skade skal være en adekvat følge av den skadevoldende handling er imidlertid ikke en lempningsregel, men et selvstendig grunnvilkår for erstatning. Et grunnlag for lemping måtte etter mitt skjønn ha vært objektiv egenrisiko eller en lovfestet lempningsregel.

I en dom som omhandlet sprengningsarbeid i forbindelse utbygging av en vei, førte støyen til at en revefarm led skade ved at en rev spiste opp sine valper. Retten anså det ikke tilstrekkelig bevist at skaden var en adekvat følge av mineringen, noe som er litt bemerkelsesverdig med tanke på Høyesteretts videre argumentasjon. Det ble vektlagt at skadelidte drev sin farm nær en gammel hovedvei og at han nettopp av denne grunn måtte finne seg i at veien ble ombygget eller forbedret. Skadelidte kunne heller ikke forvente at staten skulle starte og stoppe arbeidet alt etter hvor bra det passet for han. Hvis en fortsatt velger å utvikle en revegård nær en slik vei, må risiko for skade på revene ligge på oppdretteren, særlig i dette tilfellet hvor gården ligger i en dyp dal omringet av høye fjell, hvor sprengningen kan høres i flere kilometers avstand. Høyesterett uttalte også at da skadelidte var klar over risikoen ved sprengningsarbeidet burde han gjort tiltak for å beskytte seg, som for eksempel bruk av munnkurv eller flytting av dyrene.⁷⁰

Det kan virke som om rettens begrunnelse ikke går overens med argumentasjonen.

Høyesterett nekter skadelidte erstatning på grunn av manglende adekvans og sier samtidig at skaden er noe han burde forventet og dermed forberedt seg på. Når skadelidte i dette tilfellet

---

⁶⁸ Rt. 1877 s. 828

⁶⁹ Engstrøm (2010) s. 207

⁷⁰ Se hele dommen i Rt. 1938 s. 855. Les gjengivelse av dommen i Lødrup (1996) s. 308

lå nærmest å bære risikoen for skaden etter en risikovurdering, er jo nettopp dette fordi skaden var påregnelig, slik at skadelidte var den som hadde en mulighet til sette i gang tiltak for å unngå skaden. Her kunne det vært hensiktsmessig med en lempningsregel. Dersom retten hadde tatt utgangspunkt i det modifiserte sårbarhetsprinsippet ville reeveieren båret risikoen for sin sårbare eiendom, med mindre han hadde tatt nødvendige forhåndsregler, noe han i dette tilfellet ikke gjorde.

En lignende sak gjaldt også sprengningsarbeid, se Rt. 1965 s. 157. Forskjellen var at mineringen her skjedde i nærheten av en minkfarm. Retten fant at sprengningen ikke stod i adekvat årsakssammenheng til skadene på minkfarmen. Høyesterett går ikke inn på spørsmålet om forholdsregler i dommen siden de ikke finner at det foreligger tilstrekkelig adekvans. Dersom det modifiserte sårbarhetsprinsippet hadde vært utgangspunktet for rettens vurdering i dommen ville heller ikke resultatet her blitt et annet. Regelen ville imidlertid kunne motivert skadelidte til å gjøre tiltak slik at skaden ikke oppstod i det hele tatt.⁷¹ Når skadelidte bærer risikoen for skade er han i større grad interessert i å gjøre beskyttende tiltak for å sikre sin eiendom, enn der risikoen som et utgangspunkt ligger på skadevolderen.

I Flymanøverdommen⁷² gjorde et fly skade på en kraftledning under en militærøvelse. Det ble kun tilkjent erstatning for skaden på ledningen. Skadelidte drev oppdrett av regnbueørret og ved strømstans sluttet en elektrisk pumpe å fungere slik at det ble voldt betydelig skade på vedkommendes anlegg. Høyesterett tilkjente ikke skadelidte erstatning for skaden som var en følge av strømstansen da retten kom til skaden ikke var adekvat. Høyesterett uttalte at skadens omfang var avledet og indirekte. Dessuten talte en risikobetraktning for at skadelidte var nærmest å bære risikoen for skaden.

Retten sier i realiteten at skadelidte, uavhengig av kravet om årsakssammenheng, ikke ville vært erstatningsberettiget da han etter en risikoavveining flytter risikoen for skade over på skadelidte. Det stod nærmere skadelidte å forhindre skaden, enn skadevolder. Når det drives et anlegg hvor strømbrudd vil føre til store tap representerer dette en risiko for omverdenen. Det er derfor rimelig at eieren tar visse grep for å sikre driften.

---

⁷¹ Rt. 1965 s. 157

⁷² Rt. 1973 s. 1268

Flymanøverdommen og Revefarmdommen⁷³ ovenfor har likhetstrekk. I begge tilfeller kom retten til at årsakssammenhengen ikke var adekvat, at en risikoavveining tilsier at skadelidte står nærmest å bære risikoen, og at han derfor skulle tatt nødvendige forholdsregler. Det foreligger ikke tilstrekkelig årsakssammenheng, men det stilles likevel forventninger til at skadelidte skal handle. En kan spørre hvorfor Høyesterett ikke stoppet etter å ha kommet frem til at tapet ikke stod i adekvat årsakssammenheng med avkappingen av strømkabelen i Flymanøverdommen, da dette er nok til å nekte erstatning. En mulighet er at de ville understreke at skadelidte som oppdrettseier selvfølgelig burde ha en reserveløsning klar, slik at han ikke risikerer å bli ruinert ved et mulig strømavbrudd. En alternativ løsning kunne være å bruke det modifiserte sårbarhetsprinsippet. Da kunne retten konstatert årsakssammenheng mellom kuttingen av kabelen og oppdretterens tap, for og så lempe erstatningen ut i fra forholdene på skadelidtes side. Dermed ville oppdretteren som utgangspunkt båret risikoen for skade. Denne risikoen kunne han flyttet over på skadevolder ved å ta forholdsregler. Regelen har en mer preventiv virkning og gir retten større fleksibilitet.

Lødrup skriver i sin lærebok om Lillestrøm-dommen.⁷⁴ Saken gjaldt kollisjon mellom to godstog ved Lillestrøm. Et av togene var lastet med propan slik at det ved kollisjonen var fare for eksplosjon, noe som førte til evakuering av sentrum. De evakuerte rettet så krav mot skadevolder for de tap de ble påført som en følge av evakueringen. Et av spørsmålene for Høyesterett var om tapene var adekvate. Retten mente at svaret på dette berodde på om tapene måtte anses fjerne og avledede, og hvem som bør bære risikoen for tapet. Resonnementet i Lillestrømdommen ligner det i Flymanøver-dommen, men resultatet ble det motsatte. Stenvik skriver at adekvansvurderingen i dommen ikke bare beror på hvor nær eller fjern skaden er i forhold til risikoen, men på en totalvurdering av ansvarssituasjonen. Evakueringen var ”så nær knyttet til den risiko som foreligger ved transport av farlig gods”, slik at kravshavernes formuestap ikke kunne anses ”for fjerne eller avledede”.⁷⁵ Høyesterett la vekt på det store skadepotensialet og at skadevirkningene ikke var av ubestemt karakter eller abstrakte.⁷⁶ Det ble også poengtert at dersom det hadde skjedd en eksplosjon var det ikke tvilsomt at formuesskader sammen med integritetskrenkelse, ville nærheten til primærskaden vært tilstrekkelig. Det ville derfor være for tilfeldig dersom et formuestap og en

---

⁷³ Rt. 1938 s. 855

⁷⁴ Rt. 2006 s. 690

⁷⁵ Avsnitt 56

⁷⁶ Stenvik NiP (2006) s. 6-7

integritetskrenkelse er mer nærliggende enn formuestap alene. Kravshavernes formuestap var tilstrekkelig nære integritetskrenkelsen, som her var kollisjonen og den påfølgende eksplosjonsfaren.⁷⁷ Det ble også vektlagt at det lå i transportørens interesse å frakte gassen, og at det var transportøren som hadde en mulighet til å forhindre skaden.⁷⁸

Hovedforskjellen i adekvansvurderingen i de to dommene var at risikovurderingen i Flymanøver tilsa at skadelidte burde ha gjort tiltak for å hindre skaden. I Lillestrømdommen hadde ikke skadelidte de samme muligheter til å ta forholdsregler. Her lå det nærmest skadevolder å handle slik at skaden ble unngått. Skadelidte hadde dermed ikke unnlatt å ta nødvendige forholdsregler.

2.4.3 Lemping. Skl. § 5-2 andre setning og nabol. § 9 andre ledd

Før innføringen av § 5-2 i 1985 hadde ikke retten noen lempningsregel. Etter lempningsregelens ankomst synes Høyesterett å foretrekke denne vurderingen framfor en adekvansvurdering. Det er derfor en mulighet at eieren av anlegget for regnbueørret ville fått en nedjustert erstatning dersom Flymanøverdømmen hadde kommet for retten i dag i stedet for i 1973.⁷⁹

Prinsippet ble ved lov 21. Juni 1985 nummer 81 lovfestet i skl. § 5-2 andre setning. Det fremgår av skl. § 5-2 første setning at erstatningsansvaret kan lempes under hensyn til om skadens størrelse, den ansvarliges økonomi, skyldforhold, forsikringer, muligheter til å forsikre seg og forholdene ellers tilsier at ansvaret virker urimelig tyngende for den ansvarlige. Av bestemmelsens andre setning fremgår det at det samme gjelder ”når det i særlige tilfelle er rimelig at den skadelidte helt eller delvis bærer skaden”. Forskjellen fra første setning er at andre setning ikke krever at ansvaret er urimelig tyngende. Utgangspunktet om at skadelidte skal tas som han er uttalt av Høyesterett i KILE-dommen⁸⁰ der retten uttaler prinsipielt at ”Skadevolder må etter min vurdering godta skadelidte slik han er på

---

⁷⁷ Lødrup (2009) 391-393

⁷⁸ Stenvik NiP (2006) s. 6-7

⁷⁹ I denne retning Nygaard s. 370

⁸⁰ Rt. 2005 s. 65 avsnitt 50

skadetidspunktet”. Dommen omhandler imidlertid ikke sårbarhet og får dermed begrenset vekt.

Av bestemmelsens forarbeider fremgår det at de samme momenter som i første setning også vil få anvendelse ved spørsmålet om andre setning kan brukes. Det nevnes også at regelen er en streng unntaksregel og at den er særlig aktuell der skaden dekkes av skadelidtes forsikring, typisk dersom ”skaden har rammet store verdier som generelt er sterkt utsatt for skade”.⁸¹

Engstrøm skriver at uttrykket ”særlig tilfelle” i skl. § 5-2 viser at lemping kun skal skje i unntakstilfeller. Som eksempel på et moment nevner Engstrøm skadelidtes forsikringer på spesielt sårbare eller særlig dyrebare gjenstander.⁸² Det må også kunne anses ”rimelig” at noe av ansvaret tilfaller skadelidte ved fravær av forsikringer. Dette kan være tilfellet der de aktuelle forsikringene er svært vanlige, der skadelidte burde ha forsikret seg, eller dersom skadelidte har bevisst unngått å forsikre seg.

I sin artikkel om aksept av risiko som fritaksgrunn for erstatningsansvar skriver Stenvik om likheten mellom læren om aksept av risiko, og dennes forhold til lempningsregelen i skl. § 5-2 andre setning. Av bestemmelsen fremgår det at erstatningen kan lempes når det ”i særlige tilfelle er rimelig at den skadelidte helt eller delvis bærer skaden”. Bestemmelsens ordlyden er åpen, og det kan blant annet vektlegges at ”skadelidte har kjent til risikoen og avfunnet seg med den”. Videre fremstiller forfatteren en grunntanke om at en skadevolder ikke skal holdes ansvarlig for andres skader.⁸³ Stenviks forståelse av det modifiserte prinsippet om risikofordeling ved sårbarhet gjennom lovfestingen i skl. § 5-2 andre setning går overens med det vi har kommet frem til etter behandlingen av svensk og dansk rettspraksis.

Kjelland gir uttrykk for at lemping etter § 5-2 andre setning har et mindre praktisk anvendelsesområde enn bestemmelsens første setning. Den vil likevel være relevant der en tingsskade eller en ren formuesskade har blitt unormalt omfattende på grunn av sårbarhet, og at det derfor er naturlig at skadelidte selv bærer noe av tapet han selv kunne ha forsikret seg mot. Kjelland mener imidlertid at utgangspunktet er at man skal ta skadelidte som han er, også ved tingsskader. Bestemmelsen i § 5-2 andre setning er et unntak fra dette

---

⁸¹ Ot. prp. nr. 75 (1983-1984) s. 65-66

⁸² Engstrøm (2010) s. 210-211

⁸³ Stenvik (2013) s. 500-501

utgangspunktet. Unntaket gjør seg først og fremst gjeldende ved ting- og formuesskader. Det skal mer til for at bestemmelsen gjør seg gjeldende ved personskader.⁸⁴

Sårbarhetsprinsippet er også lovfestet i grannelova. Regelen fremgår av gl. § 9 andre ledd hvor det fremgår av første setning at skadevolders ansvar kan lempes etter reglene i skl. § 5-2. Av andre setning fremgår det at dersom skade eller ulempe oppstår på ting skal det ved bruk av § 5-2 tas hensyn til om tingen tåler særlig lite. Nygard skriver at dersom en nabo setter i gang bygging og det videre blir spørsmål om denne urimelig er til skade eller ulempe, jf. gl. § 2, skal det *ikke* tillegges vekt dersom en eiendom tåler særskilt lite eller er særlig veik. Grunnen til dette er at skadelidte her må tåle det som forholdene på stedet tilsier.⁸⁵

Det fremgår av forarbeidene⁸⁶ til gl. § 9 at unntaksregelen i andre ledd er begrenset til å omfavne de tilfeller der en eiendom eller en ting tåler særlig lite. Videre fremgår det at følgene av en slik tilstand på en naboeiendom ligger nærmest naboen selv. Det vil ikke være rimelig at den objektive erstatningsplikten skal dekke også disse tilfellene.⁸⁷ Det kan imidlertid lede til urimelige og uønskede avgjørelser mot skadelidte dersom det gjennomføres uten lemping. Når det gjelder tålegrensen i denne sammenhengen, må det avgjørende være hva som er eller bør eller i rimelig framtid kommer til å være vanlig på det konkrete stedet. Det understrekes også at regelen er dynamisk og at den ikke er ment å hindre den tekniske fremgangen.⁸⁸

Bygg som i utgangspunktet står lovlig kan etter hvert bli utsatt for skader som fører til at det heller inn over naboeiendom. Naboen har da krav til å få bygget rettet opp, men bare dersom han selv betaler. Vil reparasjonen bli for dyr for eieren av det skadede bygget, må naboen finne seg i at det blir stående. I så fall har han krav på erstatning dersom grunnen til skaden er at bygget eller grunnen er veik. Er naboen selv ansvarlig for hellingen er han ikke erstatningsberettiget. Er hellingen et resultat av blandede årsaker fra begge sider skal erstatningen nedjusteres etter de konkrete forhold i saken.⁸⁹

---

⁸⁴ Kjelland (2016) s. 419

⁸⁵ Nygard (1970) s. 207-208

⁸⁶ Ot. prp. nr. 24 (1960-1961) s. 36

⁸⁷ NUT 1957:3 Rådsegn 2 s. 33

⁸⁸ NUT 1957:3 Rådsegn 2 s. 19-20

⁸⁹ NUT 1957:3 Rådsegn 2 s. 7

Et tilfelle som stadig kommer for retten, er der et hus er bygd i samsvar med den tids standarder. En tid senere ved utbygninger på naboeiendommen har kravene til kjellerdybde og grunning forandret seg slik at det nå graves dypere enn før. En slik dybde står ikke til datidens standarder, noe som fører til skader på huset. Dersom regelen her skulle vært at naboen som bygger ut skal bære risikoen, vil dette hindre fremgangen. Med en motsatt regel, der risikoen ligger på skadelidte, ser vi at den får en annen virkning. Regelen styrker utviklingen da den oppfordrer huseiere til å forbedre sine bygg i tråd med samtidens standarder, og eieren vil også stå sterkere i fremtiden da hans bygg nå oppfyller dagens standarder. En slik regel vil kunne være streng mot skadelidte, men skulle den være omvendt ville den vært like hard mot utbyggeren.⁹⁰

Skadelidte vil dermed kunne nektes erstatning, fordi dennes eiendom ikke er bygget forsvarlig eller fordi den ikke er holdt forsvarlig ved like. Problemstillingen fra Trolle om ansvarsspørsmålet der utbyggelsen av et hus gjør skade på den sårbare naboeiendommen ville i norsk rett derfor alternativt kunne løses etter gl. § 9. Dermed kan retten komme frem til at naboeiendommen får nedjustert, eventuelt ikke får, erstatning på bakgrunn av at eiendommen ”tåler særlig lite”. Regelen fremstår som god. Dette fordi skadelidte i disse tilfeller er nærmest å kunne forhindre skaden ved å ta de konkrete nødvendige forholdsregler.⁹¹ Det understekes likevel i forarbeidene at det objektive naboansvaret gjelder slik at en skadevoldende nabo kan bli ansvarlig dersom han er uaktsom ved et tiltak som for eksempel graving eller sprengning.⁹²

I nyere juridisk teori har problemstillingen blitt drøftet av Bjarte Thorson i hans kapittel om nærhet i årsakssammenhengen mellom skadevolders adferd og skadelidtes enkelte tap.⁹³ I sin avhandling skriver han om erstatningsforholdet i tilfeller der en bedrift som tredjeperson lider tap fordi de på en eller annen måte er knyttet til den direkte skadelidende. Dersom den middelbart skadelidtes organisering gjør at han lett vil bli rammet av den aktuelle skaden, vil det som et utgangspunkt være den generelle synbarheten sett fra skadevolders side som er avgjørende. Den generelle synbarheten er dermed utgangspunktet for vurderingstema om tredjepersonen kan kreve erstatning for skade. Likevel burde det ikke komme skadevolder til

---

⁹⁰ NUT 1957:3 Rådsegn 2 s. 20

⁹¹ Ot. prp. nr. 24 (1960-1961) s. 36

⁹² NUT 1957:3 Rådsegn 2 s. 33

⁹³ Thorson (2010) s. 215

gode dersom skadelidte ut i fra andre grunner har organisert seg på den ene eller annen måte.⁹⁴ Ut i fra dette vil da regelen være at den middelbart skadelidende ved tingsskader ikke skal tas som han er. Spørsmålet blir om skaden var synbar for skadevolder. Dersom den ikke var det, kan det likevel bli ansvar dersom den skadelidte av andre grunner organiserte seg slik som han gjorde.

I sin artikkel fra 2008 tar også Engstrøm for seg Lillestrømdommen. I dommen behandler Høyesterett forholdet mellom adekvans og lemping. Høyesterett kom til at ansvaret ikke skulle lempes, jf. § 5-2. Ved spørsmålet om lemping velger retten å ikke legge særlig vekt på enkeltkravenes størrelse og muligheten for forsikringer, jf. skl. § 5-2. Det avgjørende momentet var at det stod i transportørens makt å forhindre skaden. Slikt sett ville det ikke vært rimelig å legge risikoen til jernbanens omgivelser.⁹⁵ Hvis man ser dommen i sammenheng med Flymanøverdommen ser man at retten kom til to forskjellig konklusjoner. Avgjørende for dette var at skadevirkningene var mer ubestemte og abstrakte i Flymanøverdommen. Ved transporter av farlig gods skjer dette i transportørens økonomiske interesse, og det er han som kan påvirke hendelsesforløpet.^{96 97}

Av Flymanøverdommen ser vi at selv om årsakssammenhengen i utgangspunktet er påregnelig, kan skadelidte nektes erstatning, dersom det ikke foreligger en viss nærhet i årsakssammenhengen slik at skadelidte bærer risikoen. Lillestrøm-dommen viser at adekvansvurderinger for å nekte skadelidte erstatning fortsatt er relevant i norsk rett der skaden er særlig stor. Adekvansvurderingen medfører likevel at skadelidte enten får full eller ingen erstatning. Ved bruk av en lempningsregel kan retten tilkjenne ingen, full eller redusert erstatning. Begge alternativene kan brukes, men lempningsregelen kan være å foretrekke da den mer fleksibel.

---

⁹⁴ Thorson (2010) s. 215-216

⁹⁵ Rt. 2006 s. 690 avsnitt 59

⁹⁶ Rt. 2006 s. 690 avsnitt 56

⁹⁷ Se videre Engstrøm (2008) s. 210

2.4.4 Objektiv egenrisiko

Kjelland tar utgangspunkt i at sårbarhetsprinsippet også gjelder ved tingsskader. Han skriver at sårbarhetsprinsippet ved formuesskader har grenser, slik som ved personskader, bare flere. Det eksemplifiseres med situasjonen der skadelidte ikke har truffet tilstrekkelige sikkerhetsforanstaltninger som omverdenen kunne forvente, eller dersom han har innrettet virksomheten sin på en sårbar måte. Ved slike tilfeller kan skadelidte bli ansett å være nærmest til å bære risikoen for denne sårbarheten. Et annet eksempel på at grensen er overtrådt er der skadelidte burde ha informert skadevolder om den aktuelle sårbarheten, slik at skadevolderen hadde fått en mulighet til å avverge skaden ved å ta nødvendig forholdsregler.⁹⁸

Det modifiserte sårbarhetsprinsippet kan beskrives på flere måter. Trolle omtaler regelen som objektiv egenrisiko, og Andersson skriver om ”skademottaglighet vid sakskada”. På en måte kan regelen sies å gå ut på at skadelidte *ikke* skal tas som han er. På en annen måte kan en også hevde at regelen innebærer at skadelidte skal tas som han er. Det er ikke feil å si at regelen innebærer at skadelidte ikke skal tas som han er, og så anse det som et unntak dersom vedkommende har tatt nødvendige forholdsregler. Imidlertid er det heller ikke feil å si at skadelidte skal tas som han er, og så se det som unntak dersom de konkret nødvendige forholdsregler ikke er tatt. Det blir imidlertid mindre presist å hevde at regelen er en motsetning til det personskaderettslige prinsippet om at skadelidte skal tas som han er. Det kan derfor være mer treffende å omtale regelen som ”det modifiserte sårbarhetsprinsippet”.

Sundby støtter seg til det Trolle skriver, men mener samtidig at en god del av tilfellene kan løses ut i fra tradisjonelle figurerer. Der det legges vekt på at skadelidte ikke har informert om tingens sårbarhet kan man tenke at dette går under adekvansvurderingen sett at man anerkjenner at adekvans innebærer at skadens økonomiske omfang også skal være påregnelig. Der lemping er aktuelt selv om påregneligheten er på det rene, som i minksakene, vil aksept av risiko være et grunnlag for bortfall av erstatningen. Imidlertid vil disse mulige ansvarsgrunnlagene medføre full erstatningsnektelse.⁹⁹ Ansvarsgrunnlaget objektiv egenrisiko tilbyr et alternativ til enten å måtte velge mellom lemping på grunn av forhold på

---

⁹⁸ Kjelland (2016) s. 263-264

⁹⁹ Sundby (1969) s. 315-317

skadevoldersiden, jf. § skl. § 5 første punkt og fullstendig bortfall av erstatningen. Regelen har egenverdi som en rettsregel man kan bruke for å lempe erstatning på grunn av forhold på skadelidtes side.

Spørsmålet om prinsippet om å ta skadelidte som han eller hun er ved tingsskader blir også behandlet av Hagstrøm og Steenvik. Disse skriver at de samme regler som gjør seg gjeldende ved personskader, kommer til anvendelse ved økonomisk sårbarhet i forbindelse med tingsskader. Som eksempler nevnes skade på særskilt verdifulle ting eller gjenstander skadelidte er avhengig av i sin næringsvirksomhet. Utgangspunktet i begge disse tilfellene er at skadelidte skal ha erstatning fullt ut og dersom skaden ikke er adekvat krever dette særskilt begrunnelse.¹⁰⁰

Her er det vanskelig å ikke være kritisk til det Hagstrøm og Steenvik skriver. Forfatterenes fremstilling av objektiv egenrisiko strider med rettspraksis og teori, inkludert Trolle og Sundby, som de selv benytter som kilder. I tillegg henvises det til Dykkerdommen, som omhandler personskade. Forfatterne gjør seg her skyldig i en generalisering som nok ikke står seg for en nærmere analyse.

Videre skrives det at skadelidte i visse situasjoner anses som nærmest å bære risikoen for en skade. I tråd med den eldre nordiske rettspraksis er dette i de tilfeller der vedkommende har innrettet sin virksomhet på en risikofylt måte, eller der han har unnlatt å foreta de nødvendige foranstaltninger som omverdenen har grunn til å regne med. Det samme gjelder i tilfeller der skadelidte burde ha informert skadevolderen om et forhold. I slike tilfeller ville skaden vært redusert eller unngått ved at skadevolder kunne tatt de aktuelle forholdsregler.¹⁰¹

Det siste mindretallet i Student Skridshoels Hund¹⁰² kom til at siste skadelidte var uberettiget til å motta erstatning da han ikke hadde tatt de nødvendige forholdsregler for å unngå skaden. I realiteten sier mindretallsfraksjonen at skadelidte er ansvarlig etter et modifisert sårbarhetsprinsipp. Lødrup er imidlertid uenig med mindretallet. Han skriver at flertallets beslutning i dommen er representativt for dagens rettsforståelse og at dette er hovedregelen.

---

¹⁰⁰ Se Rt. 2003 s. 338 og Hagstrøm og Steenvik (2015) s. 416

¹⁰¹ Hagstrøm og Steenvik (2015) s. 418

¹⁰² Rt. 1877 s. 828 referert ovenfor i punkt 2.4.2

Det går imidlertid en grense. Denne grensen ble oversteget i Flymanøverdommen¹⁰³. Her la Høyesterett vekt på at skadelidte på grunn av sin sårbarhet burde truffet forholdsregler som ville ha hindret eller redusert skadens omfang. Som oppdretter var skadelidte særlig sårbar mot strømstans. Retten uttaler at den som er utsatt for risikoen for å lide skade som regel har større eller mindre kontroll over situasjonen. Dette gjør at vedkommende kan ta de konkret nødvendige forholdsregler. Dommen tilsier at der en eiendom er satt i en ytre sårbar posisjon, må skadelidte tåle å bære risikoen for de skader han burde vært forberedt på. Dersom slike grunner for forholdsregler ikke gjør seg gjeldene, gjelder hovedregelen om erstatning fullt ut.¹⁰⁴ Den sårbare situasjonen i Flymanøverdommen var ørretoppdretterens stilling ved et mulig strømbrudd. Det må i slike tilfeller kunne kreves at skadelidte iverksetter beskyttende tiltak der dennes hele næring avhenger av kontinuerlig strømtilførsel. Slike tiltak er det ikke like naturlig å kreve der skadetingen er en speilglassrute. Hvilke beskyttende tiltak skadelidte i Student Skridhoel med rimelighet kunne foretatt er ikke lett å si.

I en avgjørelse referert i Rt. 1912 s. 299 (oppbevaring av kobberplater) ble skadevolder frikjent fra erstatningsansvar. Her hadde skadelidte overlevert til oppbevaring noen møbler, som var låst. Innholdet i møblene viste seg å være 24 kobberplater med raderinger som ble estimert å være verdt omtrent kr. 4 000. Møblene ble så stjålet sammen med de innlåste platene. Erstatning ble ikke tilkjent da retten fant at det måtte kunne kreves at i

*”disse sager blev særskilt opgivet, for at kontoret kunde have adgang til saa vidt mulig at garantere sig mot den hermed forbundne risiko ved særskilt at opgive sagerne til tyveriforsikring, eller ved at opbevare dem paa en mer betryggende maade, end det kunde være nødvendig eller mulig ved almindelige møbler og den slags gjenstande, f.eks. ved indlæggelse i dirkefrit jernskab”.*¹⁰⁵

Dommen har likehetstrekk til den danske rettspraksis, særlig Reisekoffertdommen¹⁰⁶ som kom 8 år etter, selv om retten i denne saken ikke kom til egen skyld som ansvarsgrunnlag. Det sentrale i sakene er at det gjelder oppbevaring av en gjenstand med en skjult verdi som skadevolder ikke er klar over. Begge sakene endte med at erstatningen henholdsvis falt helt

---

¹⁰³ Rt.1973 s. 1268

¹⁰⁴ Lødrup (2009) s. 384

¹⁰⁵ Hagstrøm og Steenvik (2015) s. 418-419

¹⁰⁶ U. f. R. 1920 s. 445

bort eller ble nedjustert. Kobberplate-dommen viser altså at det modifiserte prinsippet om risiko for skadelidtes sårbarhet var en del av norsk rett siden helt tilbake til 1912.

I Rt. 1943 s. 630 er Høyesterett inne på samme tankegang som i Kobberplatedommen. Som følge av et sprengningsarbeid gikk det tapt et antall revevalper på en revefarm. Noen rever ble skadet ved sprengning, én utført i april og én i mai. Skadevolder hadde ved sprengningen brukt en metode som medførte mer støy enn normalt og retten fant at det forelå adekvat årsakssammenheng ved begge sprengningene. Skadelidte fikk imidlertid kun erstatning for skaden som ble påført i mai. Høyesterett behandler først skaden på revene som skjedde i april.

Det var ikke holdepunkter som tilsa at jernbanen hadde vært uaktsomme ved skaden på revene denne måneden. Disse skadene var en følge av skadelidtes uaktsomhet. Dette på grunn av ikke tilstrekkelig informering overfor jernbanen. Gitt at tilstrekkelig informasjon var gitt ville skaden kunne vært unngått. Det lå nærmest skadelidte å vite når revene var mest sårbare, slik kunnskap kan en ikke forvente at jernbanen sitter inne med. Dermed var saksøkerens egen uaktsomhet skyld i skaden på revene i april. Jernbanen ble imidlertid funnet erstatningsansvarlige for de minkene som ble skadet i mai. Dette fordi skadelidte hadde informert skadevolder tilstrekkelig før jernbanen likevel påbegynte sprengningen.¹⁰⁷ Her ser vi at det avgjørende for Høyesterett er i hvilken grad skadelidte har handlet tilstrekkelig ved å ta eller ikke ta nødvendige forholdsregler. Risikoen for skade ligger i utgangspunktet på skadelidte da det er ham som står nærmest å forhindre at skaden i det hele tatt oppstår. Velger skadelidte å handle beskytter han sin eiendom slik at sannsynligheten for at skaden i det hele tatt oppstår reduseres. Dersom skade mot formodning skulle skje ligger risikoen for denne på skadevolder.¹⁰⁸

---

¹⁰⁷ Hele dommen i Rt. 1943 s. 630

¹⁰⁸ Nygaard (2007) s. 74 og s. 87 skriver om Rt. 1967 s. 697 (Lierdommen). Forfatteren skriver at skadelidte hadde en "objektiv egenrisiko" for å ha kapital til å starte opp igjen virksomheten

2.4.5 Særlig om tilfeller hvor skadevolder hefter på objektivt grunnlag

Ansvarsgrunnlaget objektivt ansvar innebærer at skadevolder er erstatningspliktig uavhengig av skyld. Ansvarer kan være ulovfestet, men har i de siste tiårene blitt lovfestet på flere og flere områder. Eksempler på rettsområder hvor en vil finne objektivt ansvar er bilansvarsloven¹⁰⁹, jernbaneansvarsloven¹¹⁰, sjøloven¹¹¹, luftfartsloven¹¹², forurensingsloven¹¹³, naboloven¹¹⁴ og i reglene om foreldres og eieres ansvar for henholdsvis barn og dyr.¹¹⁵ Det er ved disse tilfellene derfor i utgangspunktet tilstrekkelig å konstatere årsakssammenheng dersom skadelidte har lidd et tap ved en skade. Som vi har sett i gjennomgangen av dansk og svensk rettspraksis kan et objektivt erstatningsansvar lempes etter læren om objektiv egenrisiko.

I RG 1998 s. 1397 fikk skadelidte magetrøbbel av å drikke vann fra brønnen vedkommende brukte som eneste vannkilde. Retten la til grunn at naboens avløpsanlegg var grunnen til dette. Skadevoldende nabo ble ansett objektivt ansvarlig og erstatning ble tilkjent skadelidte. Erstatningen ble imidlertid lempet, jf. forurl. § 61, skl. § 5-2 og nabol. § 9. Skadevolder var ikke forsikret mot en slik hendelse og retten anså det svært lite naturlig at dette skulle kreves av han. Skadevolder hadde også ved oppfordring fra kommunen oppgradert sitt anlegg umiddelbart, selv om dette i seg selv ikke forhindre skaden. Dommen viser at lempningsreglene for de lovfestede reglene om objektivt ansvar kan være forenlige på de forskjellige rettsområdene.

Forholdet virker imidlertid noe annerledes etter luftfartsloven. Sundby skriver i Jussens Venner om betydningen av skadelidtes forhold i erstatningsretten.¹¹⁶ I artikkelen fremhever han at en ikke kan bedømme skadevolders opptreden uten å se hen til skadelidtes plass i skadebildet. Videre må en ved fastleggelse av skadelidtes erstatningsomfang vurdere formuesgodets art. Han viser til Trolles lære om at skadelidte må bære en viss objektiv

---

¹⁰⁹ LOV-1961-02-03 § 4 første setning

¹¹⁰ LOV-1993-06-11-100 § 9 første ledd

¹¹¹ LOV-1994-06-24-39 § 151 første ledd

¹¹² LOV-1993-06-11-101 § 11-1 første ledd

¹¹³ LOV-1981-03-13-6 § 55 første ledd. Bestemmelsen ble innført i 1989

¹¹⁴ LOV-1961-06-16-15 § 9 første ledd

¹¹⁵ LOV-1969-06-13-26 §§ 1-2 og 1-5

¹¹⁶ Sundby i Jussens Venner (1969) s. 316

egenrisiko og understreker at regelen er aktuell i de tilfeller der tingsskaden gjelder gjenstander av særegen art, eller fordi tingen var særlig utsatt for skade eller der tingen er særlig verdifull. Sundby mener domstolene i Norge har vært mer tilbøyelige til å gi full erstatning i de rettsaker som angår minker når det er påvist årsakssammenheng. Med andre ord mener Sundby at Høyesterett i mindre grad enn domstolene i sine naboland benytter seg av prinsippet om objektiv egenrisiko for å lempe erstatningsansvar. Etter dansk rett, jf. Trolle, har resultatet i de fleste tilfeller hvor skaden er voldt av fly som passerer en mink- eller revefarm blitt full frifinnelse til tross for luftfartslovens objektive ansvarsregler. Begrunnelsen har da gjerne vært at disse skade er utslag av en særlig og usedvanlig risiko som skadelidte selv bør bære.¹¹⁷

Lødrup skriver om overflyvningskader i "Luftfart og Ansvar" og er der innom problematikken rundt mink- og revetilfellene. Det skrives at dersom en flyver holder normal høyde og flyr i overenstemmelse med de gjeldende regler vil ikke erstatningsansvar inntre. Han nevner videre en dom fra 1939 hvor skadevolder ble frikjent på grunn av manglende adekvans. Det uttales obiter dictum at "revetisper er i hvalpningstid ganske usedvanlige sensible, og den store risiko som følge derav for en revegård, bør efter rettens mening i større eller mindre utstrekning være revegårdens risiko, ikke flyverens".¹¹⁸ Selv om dommen må tillegges beskjeden vekt, sier den litt om rettsoppfatningen på tiden.

I Rt. 1939 s. 264 ble et flyselskap frifunnet for et erstatningskrav for skade på revefarm. Retten kom til at det ikke var ført tilstrekkelig bevis for årsakssammenheng mellom overflyvningen og skaden, slik at skadevolder ikke kunne holdes objektivt ansvarlig. I en sak fra lagmannsretten, RG 1960 s. 494, ble staten ansett erstatningsansvarlig for skade på en minkfarm. Skaden var skjedd ved at tre jetjagere fløy over farmen og skremte minkhunnene like etter de hadde fått valper, slik at disse døde. Staten ble ansvarlig på objektivt grunnlag etter de alminnelige regler om objektivt ansvar og etter luftl. av 7. des. 1923 § 37. Flyvningen var ansett å være så lav at skaden var påregnelig. En annen sak fra lagmannsretten, RG 1968 s. 23, omhandlet et erstatningskrav fra eieren av en minkfarm for skade påført ved normal overflyvning av tre jetfly. Skadelidte fikk ikke medhold da retten fant at det ikke forelå tilstrekkelig årsakssammenheng.

---

¹¹⁷ Sundby (1969) s. 316

¹¹⁸ Lødrup (1996) s. 309

Den norske rettspraksisen skiller seg fra den danske og svenske. Etter nabolandenes praksis har vi sett at selv om skadelidte i utgangspunktet har krav på erstatning etter objektive ansvarsregler, blir erstatningen lempet etter læren om objektiv egenrisiko.

Legges de tre nylig nevnte overflyvningssakene fra norsk rettspraksis til grunn, ser vi at skadelidte nektes erstatning på grunnlag av manglende adekvans. Hvis årsakssammenhengen først er til stede, tilkjennes skadelidte erstatning, men da fordi det ble flydd for lavt.

En Høyesterettsdom fra 1996 kaster lys over hvordan denne problematikken skal behandles etter dagens rettstilstand. I Rt. 1996 s. 1122 hadde jagerfly ved overflygning skremt noen reinsdyr slik at disse ble borte for eieren. Staten anførte at den ikke kunne holdes ansvarlig da skadelidte drev sin virksomhet på en måte som var særlig sårbar. Altså anførte staten i realiteten objektiv egenrisiko. Lødrup skriver at tilfellet i Reindommen var slik at skaden ikke var et utslag av en særlig og usedvanlig risiko som skadelidte selv stod nærmest å bære.¹¹⁹ Flokkeieren hadde når han skulle flytte flokken samlet den i en innhegning. En kan da hevde at skadelidte hadde tatt tilstrekkelige forholdsregler etter hva som må kunne kreves. Videre er ikke dyrenes sårbarhet like fremtredende. Reinsdyr er sårbare på en mer alminnelige måte. Når de blir skremt reagerer de ikke med å abortere, eller bite i hjel sin avkom, de reagerer med å bli redde og løpe.

Høyesterett fant uansett at reinens sårbarhet ikke kunne danne grunnlag for en innskrenkende tolkning av objektive regelen om ansvar etter den gamle luftfartsloven § 153, jf. luftfartsloven av 16. Desember 1960 nr. 1, nå § 11-1 første ledd i luftfartsloven av 11. juni 1993 nr. 100.¹²⁰ Retten uttaler videre at ”En ansvarsbegrensning ut i fra betraktninger om aksept av risiko og objektiv egenrisiko vil kunne være aktuelt ved visse typer overflyvningsskader”. Imidlertid uttales det videre at det ikke er støtte for en slik begrensning etter lovens forhistorie eller forarbeider. Det understrekes dessuten av retten at skaden ikke trenger å være ekstraordinær ved lovfestet objektivt ansvar.

Dermed sier Høyesterett at luftfartslovens forhistorie og forarbeider ikke støtter at det objektive ansvaret kan lempes etter læren om objektiv egenrisiko. Dette er en betydelig prinsipiell uttalelse. I så fall innebærer dette at skadelidtes stilling er sterkere etter den norske luftfartsloven enn den danske og svenske.

---

¹¹⁹ Sundby (1969) s. 316

¹²⁰ Se Lødrup (2009) s. 284 og Hagstrøm og Steenvik (2015) s. 418

På den ene siden er regelen god, idet den styrker den svakere part. I mange tilfeller kan det være slik at skadelidte risikerer å bli ruinert dersom erstatning ikke tilkjennes, dette gjelder særlig i oppdrettssakene. Skadevolder er som regel et stort selskap som uten problemer ville vært i stand til å betale erstatningen. På den andre siden er regelen mer kortsiktig enn nabolandenes. Den preventive virkningen av å ha en slik lempningsregel kan gjøre at skadelidte vet at han muligens ikke vil være berettiget på full erstatning dersom skade inntreffer, slik at han i større grad forbereder seg på skaden. Dette ved å ta forholdsregler som avmerking av farmen, lyddempende tiltak eller flytting av dyrene.

Læren om objektiv egenrisiko gjelder med dette i utgangspunktet også dersom forholdet reguleres av regler om objektivt ansvar. Dersom en legger den prinsipielle uttalelsen i Rt. 1996 s. 1122 til grunn kan det samme ikke sies dersom forholdet reguleres av luftfartslovens objektive ansvarsregler. Her tas skadelidte som han er.

2.5 Sammenfatning av rettstilstanden

Rettsregelen vi kom frem til etter gjennomgangen av dansk og svensk rett var at det personskaderettslige prinsippet om å ta skadelidte som han eller hun er ikke legges til grunn ved tingsskader. Ved skade på sårbare ting har vi sett at prinsippet modifiseres. Skadevolder bærer i utgangspunktet ikke risikoen for skadelidtes sårbarhet. Regelen en sitter igjen med er at risikoen for sårbarhet hos skadelidte ligger på han selv med mindre de aktuelle forholdsregler er tatt. Regelen er i utgangspunktet lik etter norsk rett. Norge skiller seg ut på den måte at når skaden er gjort på et rettsområde hvor objektivt ansvar er lovfestet, er retten mindre tilbøyelige til å bruke det modifiserte sårbarhetsprinsippet for å lempe erstatningsansvaret.

3. Normative refleksjoner

3.1 Innledning

I det følgende skal jeg ta for meg det modifiserte sårbarhetsprinsippets evne til å løse de mulige rettstvister som kan oppstå i dagens samfunn. Dette gjøres ved å vise til eksempler der det voldes skade på en sårbar ting, og spørsmålet blir hvem som skal bære risikoen for dette. Deretter vil konsekvensene av at det modifiserte sårbarhetsprinsippet legges til grunn vurderes, ved å se på hvordan dette påvirker skadelidtes handlinger.

3.2 Rettsregelens evne til å løse dagens rettstvister

Dagens samfunn har siden 1900-tallet gjennomgått en betydelig utvikling. Det er derfor hensiktsmessig å stille spørsmålet om et modifisert sårbarhetsprinsipp vil stå seg i dag. På bakgrunn av de sosiale og teknologiske forskjellene mellom tidlig 1900-tall og i dag, er det lett å tenke at rettsregler kan bli utdaterte.

Et eksempel kan være der to venner er på stranden sammen. De står ytterst på en molo og begge er ikledd badeshorts. Mens den ene titter over molokanten velger den andre å gi han en dytt i ryggen slik at han faller i vannet. Det viser seg i ettertid at han som havnet i vannet hadde med seg sin iPhone i lommen på badeshortsen. Situasjonen kan sammenlignes med forholdet i Reisekoffert-dommen. Det er snakk om en verdi ved det skadde rettsgodet som er skjult for skadevolder. I dagens samfunn må det anses som normalt at personer stadig har mobiltelefoner i lommen. Kanskje skadelidtes plan var å legge fra seg telefonen før badingen fant sted, eller kanskje skulle han ikke bade i det hele tatt. Etter læren om objektiv egenrisiko må skadelidte ta nødvendige forholdsregler. Hvis det legges til grunn at ingen forholdsregler ble tatt betyr dette at skadelidte må bære tapet selv. Etter Frimerkedommens løsning vil en mulighet for skadelidte til å unngå lemping være å informere sin venn om mobiltelefonens sårbarhet mot vann. Slik informering vil imidlertid for de fleste være unaturlig, og det er nærliggende å tenke at et slikt krav ville vært en praktisk dårlig regel i hverdagslivet. Uansett faller eksempelet mer eller mindre sammen da de fleste mobiltelefoner som benyttes i dag er

forsikret. Den utstrakte praksisen med å forsikre verdifulle gjenstander, er imidlertid også en konsekvens av den sosiale og teknologiske utviklingen i de siste hundre år. Forsikring er også en løsningsmåte for å kanalisere tapet.

Likevel hjelper det ikke alltid at en ting er forsikret. Dagens smarttelefoner er som regel forsikret, men de kan ha et betydelig innhold som ikke dekkes av forsikringen. Skadelidte kan for eksempel ha verdifulle programmer på sin smarttelefon. La oss nå forutsette at skadelidte i badeeksempelet på sin telefon nylig hadde lastet ned en dyr applikasjon¹²¹ til en verdi av kr. 5 000 som nå ikke kan hentes opp igjen. Det virker imidlertid ikke naturlig å forvente at skadelidte skal ta forholdsregler heller i dette tilfellet. Et aktuelt tiltak kunne vært på forhånd å informere vennen om den dyre appen. Dette ligger likevel ikke like naturlig for de fleste. Et annet alternativ kunne vært å investere i ett vann-tett deksel, men dette kan heller ikke anses normalt i dagens samfunn, selv om en person har en dyr app.

Situasjonen kan også være at skadelidte oppbevarer et verdifullt program på en minnepinne eller en annen lagringsenhet. Spørsmålet blir da i hvilken grad skadelidte skal bære risikoen for skade på denne enheten. Dersom det er slik at skadelidte har denne i vesken sin til og fra jobb hver dag, vil det ikke virke rimelig å legge risikoen for skade på en tilfeldig skadevolder, som av en eller annen grunn kommer til å ødelegge enheten slik at innholdet ikke kan hentes ut. Det kan også argumenteres for at skadelidte i et slikt tilfelle burde bære risikoen med tanke på at en alltid kan lage en sikkerhetskopi av innholdet.

Kanskje er det slik at ting er mindre sårbare i dagens samfunn. Med nåtidens teknologi finnes det i stor grad muligheter for å hente opp programmer og filer som går tapt. Apper er knyttet til et sky-lagringsmedium som gjør de tilgjengelige fra en hvilken som helst enhet, programmer kan være tilknyttet kundenumre som gir tilgang til nye nedlastninger dersom det slettes og filer kan i noen tilfeller gjenopprettes selv om de i utgangspunktet er slettet. Mye kan altså hentes opp igjen uten større problemer, men det finnes likevel alltid situasjoner hvor dette ikke er mulig.

Et eksempel hvor det ikke er aktuelt med sikkerhetskopier eller forsikring kan være de tilfellene der en nøkkel i et bofellesskap, der det brukes et moderne låssystem, går tapt. Her

---

¹²¹ Heretter referert til som ”app”

koster det ofte dyrt og få ny nøkkel, dette fordi hele låssystemet må byttes ut. En kan da spørre seg hva som bør bli løsningen i slike skadetilfeller. En kan tenke seg en situasjon der skadevolder har tatt med seg feil jakke hjem fra et selskap, og dermed også nøkkelen som ligger i innerlommen. Når han kommer hjem finner han ut at han skal kaste jakken og bytte den ut med en ny. Skadelidte får senere greie på hva som har skjedd og krever verdien av jakken og utgifter for nøkkelutskifting erstattet. På den ene siden er det forståelig at skadelidte føler seg berettiget til full erstatning. Han kan ikke klandres for å ha gjort noe galt, og det må anses helt som adekvat adferd å oppbevare nøkler i en jakke uten å ta videre forholdsregler. På den annen side virker det også urimelig å kreve hele beløpet dekket av skadevolder. I noen tilfeller kan en slik nøkkelutskifting komme opp mot hele kr. 10 000. Mye kan nok tale for å anvende lempningsregelen i skl. § 5-2 andre setning i slike tilfeller, for slik å etablere en mellomløsning.

Dyre klesplagg og tilbehør kan også tjene som eksempel. I dag er det mye mer vanlig at personer bruker dyre merkeklær enn tidlig på 1900-tallet og utover. Motebransjen har eksplodert i tråd med den økonomiske veksten i samfunnet. Hvem er det da som skal bære risikoen for at man går i det offentlige rom med en Luis Vuitton-veske til kr. 20 000 eller en Mont Blanc-penn til kr. 4 000? Dersom en legger flertallet i dommen om Student Skridshoels Hund til grunn er svaret at risikoen bæres av skadevolderen så lenge årsakssammenhengen er adekvat. Tar man utgangspunkt i de danske dommene om frimerkesamlingen og reisekofferten ligger risikoen på skadelidte, med mindre han informerer skadevolder om tingens sårbarhet eller verdi. Det vil imidlertid virke unaturlig for folk flest å måtte informere sine omgivelser om verdien av sitt klesplagg, eller om sin penns sårbarhet, dersom de skal være erstatningsberettiget i det tilfellet eiendelen blir utsatt for skade. Etter Flymanøverdommen lå det nærmest skadelidte å bære risikoen, da det ikke var tatt konkrete forholdsregler for å forhindre skaden. Spørsmålet blir i så fall hvilke forholdsregler man skal ta for å forhindre skader på klesplagg eller penner.

Som vi har sett gjennom rettspraksis har det i visse situasjoner vært avgjørende ved spørsmålet erstatning om skadelidte varslet skadevolder om sin sårbare eiendom. I de tilfeller skadelidte har informert skadevolder om sårbarheten har retten vært mer tilbøyelige til å gi erstatning. I de tilfellene skadelidte ikke har varslet har dette vært et argument mot tilkjenne erstatning. Et spørsmål som kan stilles, er om man ved lempningsvurderingen etter § 5-2 andre setning bør kunne vektlegge skadelidtes varslingsmuligheter som et selvstendig

kriterium. Muligheten for skadelidte til å informere skadevolder om den aktuelle sårbarheten har, som vi har sett i gjennomgangen av rettspraksis, hatt stor betydning. Skadelidte ville dermed vært pålagt å varsle skadevolder dersom det etter de konkrete forholdene er ansett naturlig. Hvis skadelidte til tross for at det anses naturlig ut i fra forholdene ikke varsler, er han ikke erstatningsberettiget.

Å pålegge skadelidte en varslingsplikt ville ikke vært naturlig i badeshorts-eksempelet ovenfor. Å ha mobiltelefonen i lommen er i dag så vanlig at det ville virket unaturlig om man til tider måtte varsle sine omgivelser om dette. Momentet ville derfor ikke talt mot skadelidte. Et eksempel på tilfelle der varsling vil anses naturlig kan være der skadelidte lar sin venn prøve hans nye VR-briller.¹²² Skadelidte, som er svært stolt av sitt nyeste innkjøp ber sin venn ta brillene på seg og nyte opplevelsen, uten å gi han noen nærmere forklaringer. Skadevolder, som er en gammel krigsveteran, gjør som han blir bedt om og spenner fast brillene til hodet. Det viste seg at VR-brillene var av ypperste kvalitet og simulerte Pearl Harbor i markedets beste oppløsning. Veteranen blir livredd og kaster straks fra seg brillene. Da de ikke er designet for å tåle å bli utsatt for slikt, knuses brillene i kontakt med gulvet. Skadelidte krever så brillene erstattet til innkjøpspris tilsvarende kr. 15 000. Her kunne det passet med en varslingsregel. Dersom skadelidte her hadde informert skadevolder om brillenes verdi og egenskaper, ville skade sannsynligvis ikke oppstått.

3.3 Konsekvenser

Skal man følge utviklingen i rettspraksis medfører dette at det modifiserte sårbarhetsprinsippet legges til grunn, med unntak av de tilfeller der forholdet faller inn under luftfartslovens objektive ansvar. I eksempelsituasjonene ovenfor om telefonen og appen, minnepinnen, systemnøkkelen, vesken og pennen vil da resultatet bli lemping. Konsekvensen av at skadelidte bærer risikoen for sin sårbare eiendom vil bli at personer i større grad tar forhåndsregler for å beskytte sine eiendeler mot skade. Kanskje vil en ikke ta med telefonen i badeshorts ut på en molo. Skadelidte vil også bli oppfordret til å ta sikkerhetskopier av sin verdifulle data. Det kan også tenkes at skadelidte i større grad gjør sine omgivelser

---

¹²² Virtual Reality. Datateknologi som simulerer et miljø der brukeren påvirker og blir påvirket av omgivelsene

oppmerksomme på eiendommens sårbarhet. Prinsippets preventive virkning medfører således at det blir mindre skader, som videre sparer samfunnet for de ressurser som kreves for å føre saker gjennom domstolene. En annen konsekvens er imidlertid at når skaden først skjer, kan skadelidte stå overfor et ruinerende tap som han ikke har noe krav på å få erstattet.

4. Konklusjon

Det modifiserte sårbarhetsprinsippet kan, som vi har sett gjennom drøftelsen, være et hensiktsmessig utgangspunkt for erstatningsspørsmålet ved skade på sårbare ting. Etter gjennomgangen ovenfor kan det dermed argumenteres for at dagens tilfeller best kan løses etter lempningsregelen. Ordlyden i § 5-2 andre setning og bestemmelsens forarbeider gir rom for å legge til grunn det modifiserte sårbarhetsprinsippet.

Begrunnelsen ligger i flere forhold. Vi har sett at rettsanvenderen i de konkrete sakene vil ha større fleksibilitet gjennom muligheten til enten å gi full erstatning, ingen erstatning, eller redusert erstatning. Videre representerer sårbar eiendom i seg selv en risiko for tilfeldige skadevoldere til å bli erstatningsansvarlige. Den som står nærmest å hindre at skade og ansvar oppstår er i disse situasjonene er skadelidte selv. Det er derfor rimelig at eieren av den sårbare tingen bærer risiko for skade. Med en slik regel vil også færre skadetilfeller oppstå som en følge av dens preventive virkning.

Som en følge av den teknologiske utviklingen kan det innvendes at det ikke er et like stort behov for regelen som det tidligere har vært. Det vil likevel alltid finnes situasjoner der problemstillingen blir satt på spissen, og i disse tilfellene kan en vurdering med utgangspunkt i det modifiserte sårbarhetsprinsippet være en god løsning.

Litteraturliste

- Andersson, Håkan. Skyddsändamål och Adekvans: Om skadeståndsansvarets gränser. 1993. Uppsala. Iustus Förlag, Juridiska Föreningen i Uppsala. s. 521-529.
- Ehlers, Bloch A. Om adækvanslæren i erstatningsretten. 1. utgave. Karnov Group Denmark A/S, København 2011. S 248-252.
- Engstrøm, Bjørn. Tidsskrift for erstatningsrett. 2008, s. 209-212.
- Engstrøm, Bjørn. Tidsskrift for erstatningsrett 2010 side 210-211.
- Hagstrøm, Viggo og Stenvik, Are, ”adekvanslæren”, I: Erstatningsrett, 2015 s. 401-432.
- Hellner, Jan og Radetzki, Marcus. Skadeståndsrätt, 2014. s. 36-42 og kap. 25.1.
- Kjelland, Morten. Særlig sårbarhet i personskadeerstatningsretten. 2008. Oslo, Gyldendal akademisk. s. 46-47 og 57-62.
- Kjelland, Morten. Erstatningsrett – en lærebok. Universitetsforlaget, Oslo. 2016. s. 263-264 og s. 419.
- Lødrup, P. (1996) Luftfart og ansvar. Oslo, S. Hammerstads Boktrykkeri. s. 287-316.
- Lødrup, P. (2009) Lærebok i Erstatningsrett. Oslo, Gyldendal akademisk. S. 383-393.
- Nygard, Mons Sandnes. Ting og rettar. 1970. Oslo. Side 206-210.
- Nygaard, Nils. Skade og ansvar. Bergen. Universitetsforlaget. 6. utg. 2007. s. 19-21, s. 74 og s. 87.
- Stenvik, Are. Nytt i privatretten. 2006 s. 6-7
- Stenvik, Are. Læren om aksept av risiko som fritaksgrunn for erstatningsansvar. Tidsskrift for rettsvitenskap 2013 s. 500-501.

- Sundby, Nils Kristian, ”Betydningen av skadelidtes forhold i erstatningsretten”, Jussens venner, 1969 s. 257-319.
- Thorson, Bjarte. Erstatningsrettslig vern for rene formuestap, 2010 s. 215-216.
- Trolle, Jørgen. ”Om objektiv ”egenrisiko” på skadelidtes side i erstatningssager”. Tfr. 1965, årgang 78. s. 255.
- Vinding Kruse, A. Erstatningsretten. 5. Utgave. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København. 1989. Kap. 11, s. 348-351 og s. 477-483.
- Von Caemmerer, E. Das deutsche Schuldrecht und die Rechtsvergleichung. NJW 1956 s. 569 og følgende sider.
- Von Eyben, Bo og Isager, Helle. Lærebog i erstatningsret. 2015. s. 48-49, kap. 15 og kap. 18.
- Zweigert, K. og Kötz, H. An introduction to comparative law. 3. utgave. Clarendon Press, Oxford. 1998. s. 15-16.